

ZAPISNIK

sa 21. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 28. decembra 2021. godine

Sjednica je počela u 13 sati i 05 minuta.

Sjednici je predsjedavao Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: dr Strahinja Bulajić, dr Albin Ćeman, dr Srđan Pavićević, Miodrag Lekić, Nataša Jevrić i Maksim Vučinić, zamjene članova Odbora Jelene Božović i dr Vladimira Dobričanina, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: dr Halil Duković, Ivan Mitrović, Mevludin Nuhodžić, Vesna Pavićević, Amer Smailović i Genci Nimanbegu.

Sjednicu nijesu pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 14. sjednice Odbora, održane 3. novembra 2021. godine;
- 15. sjednice Odbora, održane 3. novembra 2021. godine;
- 16. sjednice Odbora, održane 5. novembra 2021. godine;
- 17. sjednice Odbora, održane 11. novembra 2021. godine;
- 18. sjednice Odbora, održane 30. novembra 2021. godine;
- 20. sjednice Odbora, održane 16. decembra 2021. godine;

1. INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA PREDSEDNIKA I ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, REALIZOVANIM U PERIODU OD 26. OKTOBRA DO 16. DECEMBRA 2021. GODINE:

- (1) Informacija o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, održanoj 26. oktobra 2021. godine;
- (2) Informacija o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Centru za prihvatanje u Spuzi, održanoj 10. novembra 2021. godine;
- (3) Informacija o posjeti predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom, održanoj 17. novembra 2021. godine;
- (4) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Panel diskusiji o nasilju nad djecom, organizovanoj od strane Skupštine Crne Gore i Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, 23. novembra 2021. godine;
- (5) Informacija o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine;
- (6) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome“ održanoj 8. decembra 2021. godine;

2. IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U 2021. GODINI;

3. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnici sa:

- 14. sjednice Odbora, održane 3. novembra 2021. godine;
 - 15. sjednice Odbora, održane 3. novembra 2021. godine;
 - 16. sjednice Odbora, održane 5. novembra 2021. godine;
 - 17. sjednice Odbora, održane 11. novembra 2021. godine;
 - 18. sjednice Odbora, održane 30. novembra 2021. godine i
 - 20. sjednice Odbora, održane 16. decembra 2021. godine
- usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA PREDSJEDNIKA I ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, REALIZOVANIM U PERIODU OD 26. OKTOBRA DO 16. DECEMBRA 2021. GODINE

Odbor je jednoglasno usvojio sledećih šest Informacija o aktivnostima predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode realizovanim u periodu od 26. oktobra do 16. decembra 2021. godine:

- Informaciju o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, održanoj 26. oktobra 2021. godine;
- Informaciju o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Centru za prihvatanje u Spužu, održanoj 10. novembra 2021. godine;
- Informaciju o posjeti predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom, održanoj 17. novembra 2021. godine;
- Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Panel diskusiji o nasilju nad djecom, organizovanoj od strane Skupštine Crne Gore i Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, 23. novembra 2021. godine;
- Informaciju o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine i
- Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome“ održanoj 8. decembra 2021. godine.

Odlučeno je da Informacije, u skladu sa uobičajenom praksom u radu Odbora budu sastavni dio Zapisnika sa 21. sjednice Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U 2021. GODINI

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je informisao da je u skladu sa uobičajenom praksom u radu radnih tijela Skupštine Crne Gore pripremljen Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2021. godini koji na pregledan, sadržajan i sveobuhvatan način prikazuje rad Odbora u navedenom izvještajnom periodu. Podsjetio je da je Odbor za ljudska prava i slobode na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine, usvojio Plan aktivnosti za 2021. godinu, sačinjen na osnovu: Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu, Programa rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2021. godini i jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2020. godinu. Planom aktivnosti Odbora bilo je utvrđeno 59 aktivnosti, od čega je Odbor realizovao 34, dok 25 aktivnosti do kraja godine nije realizovano, od čega 15 aktivnosti nije realizovano iz objektivnih razloga. Pored planom uvrđenih, Odbor je realizovao i 12 dodatnih aktivnosti.

Istakao je da je realizacija značajnog broja aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode u 2021. godini bila uslovljena okolnostima izazvanim pandemijom koronavirusa, što je značajno uticalo na dinamiku i intenzitet rada ovog Odbora, ali i svih drugih institucija i organizacija sa kojima Odbor saraduje. Naglasio je da je Odbor bio onemogućen u blagovremenoj realizaciji Planom Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu utvrđenih aktivnosti i zbog neažurnosti Vlade Crne Gore u pravovremenom usvajanju dokumenata, utvrđenih Programom rada Vlade CG za 2021. godinu. Podsjetio je da se u svojstvu Predsjednika Odbora Dopisom od 26. maja 2021. godine obratio Predsjedniku Skupštine CG i obavijestio ga da je Odbor od strane Vlade Crne Gore zbog nerealizacije njihovih aktivnosti i neusvajanja pojedinih akata blokiran u realizaciji aktivnosti utvrđenih Planom rada za 2021. godinu.

Saopštio je da je Odbor nastavio svoj multisektorski pristup kao osnovni metodološki pristup rada, ali puno ostvarenje ovakvog rada Odbora bilo je otežano zbog nedovoljno razvijene saradnje sa novoustanovljenim ministarstvima u Vladi Crne Gore koja su se duži vremenski period konstituisala i organizovala. Nastavljena je izuzetno kvalitetna saradnja i sa međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava.

Tokom 2021. godine Odbor za ljudska prava i slobode je imao 19 sjednica sa 51 tačkom dnevnog reda, koje su trajale 31 sat i 59 minuta. Na sjednicama Odbora pored predstavnika predlagača, po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovalo je 67 predstavnika državnih institucija, 35 predstavnika civilnog sektora i 37 predstavnika međunarodnih organizacija.

U okviru zakonodavne uloge Skupštine, Odbor je u 2021. godini, u skladu sa članom 137 Poslovnika Skupštine, razmotrio Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2021. godinu i Predlog zakona budžetu Crne Gore za 2022. godinu.

Odbor je u okviru kontrolne uloge Skupštine, u skladu sa članom 162 Poslovnika Skupštine, razmotrio sledećih 15 godišnjih izvještaja: Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu, Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu, Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava

manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini i Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini (sa šest Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju manjinskih savjeta za 2020. godinu).

Takođe, u skladu sa Planom aktivnosti za 2021. godinu, u okviru kontrolne uloge, Odbor je razmotrio: Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom koji su sačinili istraživači angažovani od Vestminsterske fondacije za demokratiju, Studiju „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“, koja je sačinjena u saradnji istraživača iz UNICEF-ove Kancelarije za istraživanje – Innocenti u Firenci i Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, Izvještaj Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu, Treći GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu, Izvještaj o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu, Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021-2022. godinu, Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština i Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. godina i Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa Akcionim planom za 2021. godinu.

Odbor je razmotrio i Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Podsjetio je da je Odbor u decembru pokušao da organizuje kontrolno saslušanje ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića i da je prethodno na 18. sjednici Odbora, 30. novembra 2021. Odbor jednoglasno donio Odluku o kontrolnom saslušanju ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja, održanog 25. septembra 2019. na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori“ i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djece sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, koju su pripremile ekspertkinje angažovane od strane UNICEF-a“. Odlukom je utvrđeno da se kontrolno saslušanje održi 10. decembra 2021. godine. Međutim, kontrolno saslušanje nije održano jer se ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić nije odazvao pozivu, pa je 19. sjednica prekinuta, a tačan datum nastavka sjednice koja se planira početkom 2022. godine biće naknadno utvrđen kada ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić obavijesti o terminu kada će biti u mogućnosti da prisustvuje kontrolnom saslušanju.

Istaknuto je da je rad Odbora za ljudska prava i slobode transparentan i sjednice Odbora izazivaju interesovanje štampanih i elektronskih medija. Od početka 27. saziva Skupštine Crne Gore započeta je praksa emitovanja sjednica radnih tijela Skupštine na YouTube kanalu Skupštine Crne Gore, a kasnije i na Parlamentarnom kanalu. Ova praksa je doprinijela većoj uključenosti građana u praćenje rada poslanika i poslanica, pa je ukupan broj pregleda sjednica Odbora tokom 2021. godine iznosio 67.062, pri čemu je u 2021. godini zabilježen najveći broj pregleda za Devetu

sjednicu Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj je razmatran Predlog rezolucije o genocidu u Srebrenici.

Tokom 2021. godine na SAJT-u Skupštine Crne Gore, iz nadležnosti ovog Odbora, je postavljeno oko 750 stranica teksta.

Odbor za ljudska prava i slobode je tokom 2021. godine nastavio ostvarivanje uspješne saradnje sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Saradnja Odbora sa resornim ministarstvima je bila znatno slabija u poređenju sa prethodnim godinama. Uprkos upućivanju saziva za sjednice i druge aktivnosti Odbora, ali i javnim apelima tokom sjednica Odbora od strane predsjednika i članova Odbora i organizacija civilnog društva, predstavnici određenih ministarstava se nijesu odazivali pozivima za učešće u radu Odbora. Stoga je predsjednik Odbora 10. marta 2021. godine uputio Dopis predsjedniku Vlade Crne Gore informišući ga o navedenom problemu. Tokom III i IV kvartala odnos sa Vladom i resornim ministarstvima se u određenoj mjeri poboljšao, ali je na unapređenju saradnje potrebno raditi i dalje. Posebno je značajno da predstavnici Vlade i resornih ministarstava shvate važnost nadzorne i kontrolne uloge Skupštine i da ubuduće u tom domenu daju veći doprinos, prvenstveno odazivanjem na pozive za kontrolna saslušanja.

Predsjednik Odbora Vučurović je istakao da je kvalitet rada Odbora za ljudska prava i slobode prepoznat od predstavnika institucija, državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija sa kojima Odbor saraduje.

Podsjetio je da su predstavnici Vestminsterske fondacije za demokratiju analizom rada odbora za ljudska prava iz šest zemalja Zapadnog Balkana ocijenili da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore predstavlja svijetli primjer uspješnog rada koji može poslužiti kao primjer dobre prakse drugim odborima iz regiona.

Nakon predstavljanja sižea Izvještaja o radu Odbora u 2021. godini, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je naglasio da se realizacija određenog broja nerealizovanih aktivnosti utvrđenih Planom rada Odbora za 2021. godinu, kao i prethodnih godina, planira u I kvartalu 2022. godine, prije usvajanja plana aktivnosti Odbora za 2022. godinu, dok će određeni broj aktivnosti biti prenešen u plan rada za 2022.

U raspravi je učestvovao poslanik Maksim Vučinić.

Poslanik Maksim Vučinić je pohvalio rad i angažman predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode. Ocijenio je da su od konstituisanja 27. saziva Skupštine Crne Gore ostvareni veliki pomaci i da je zabilježen efikasniji i transparentniji rad Skupštine i njenih radnih tijela, kao i da je zakonodavna vlast, koliko je to u njenoj nadležnosti i mogućnosti, nastojala da doprinese rješavanju problema građana. Izrazio je nadu da će naredna godina biti još uspješnija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je zahvalio na pozitivnim ocjenama o radu Odbora. Takođe, zahvalio je na saradnji sekretaru Odbora Slavi Burić, samostalnoj savjetnici I u Sekretarijatu Odbora Sonji Jokić, kao i svim članovima Odbora i predstavnicima nadležnih institucija i organizacija koji su svojim učešćem na sjednicama i aktivnostima ovog Odbora doprinijeli njegovom uspješnom radu, uz nadu da će se i u narednoj godini nastaviti uspješna saradnja i realizacija preostalih aktivnosti iz Plana rada Odbora.

Takođe, čestitao je predstojeće božićne i novogodišnje praznike.

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) usvojio Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2021. godini. Odlučeno je da se Izvještaj u elektronskoj formi dostavi svim subjektima sa kojima je Odbor saradivao, na upoznavanje.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- Informacija o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, održanoj 26. oktobra 2021. godine;
- Informacija o posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Centru za prihvata u Spuzi, održanoj 10. novembra 2021. godine;
- Informacija o posjeti predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom, održanoj 17. novembra 2021. godine;
- Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Panel diskusiji o nasilju nad djecom, organizovanoj od strane Skupštine Crne Gore i Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, 23. novembra 2021. godine;
- Informacija o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine i
- Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome“ održanoj 8. decembra 2021. godine

INFORMACIJA O POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE INSTITUCIJI ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE, održanoj 26. oktobra 2021.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović i članica Odbora Jelena Božović posjetili su instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Posjeta je realizovana 26. oktobra 2021. godine u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2021. godinu, a po pozivu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, saopštenom na 53. sjednici Odbora 12. februara 2020.

U otvorenom, srdačnom i konstruktivnom razgovoru sa zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Sinišom Bjekovićem, zamjenicom Zaštitnika Snežanom Mijušković i generalnim sekretarom Dankom Damjanovićem poslanici su upoznati sa ključnim aktivnostima institucije Zaštitnika u ovom periodu, uslovima u kojima rade zaposleni, finansijskim sredstvima kojima raspolažu, kao i problemima sa kojima se suočavaju i potrebama u pogledu finansijskih i kadrovske kapaciteta u predstojećem periodu.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je izrazio zadovoljstvo dosadašnjom saradnjom sa Zaštitnikom, uz obećanje da će Odbor i u predstojećem periodu, u domenu svojih nadležnosti, pružati podršku instituciji Zaštitnika. Ocijenio je da institucija Zaštitnika, na čelu sa zaštitnikom Bjekovićem raspolaže veoma kvalitetnim kadrom i da je institucija posvećena svom poslu što prepoznaju i građani. Podsjetio je da je poslednji Izveštaj Evropske komisije o Crnoj Gori izazvao dosta nedoumica i različitih tumačenja u javnosti, ali se u njemu prepoznaje kvalitetan rad Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. S obzirom da su ljudska prava mnogim licima u Crnoj Gori ugrožena, mišljenja je da će institucija Zaštitnika koja, po njegovom shvatanju i shvatanju većine građana radi kvalitetno, uvijek imati dosta posla.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je izrazio zadovoljstvo posjetom predstavniika Odbora za ljudska prava i slobode, kao i podrškom koju Institucija ima od Odbora koja traje godinama. Posebno zadovoljstvo je izrazio ocjenama iz nedavno objavljenog Izveštaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu koja je prepoznala rezultate rada Institucije. Naglasio je da dobijaju svakodnevnu podršku međunarodne zajednice. S obzirom da naredne godine očekuju proširenje kapaciteta, od Uprave za imovinu su zahtijevali dodatni prostor od 23 metra kvadratna. Saopštio je da će predlogom

zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava za 2022. godinu koji će dostaviti Odboru za ljudska prava i slobode zahtijevati minimalno povećanje budžetskih sredstava, prvenstveno u cilju nabavke terenskog putničkog vozila neophodnog za aktivnosti koje imaju u praćenju prinudnog udaljenja stranaca. Naglasio je da sada cijela institucija Zaštitnika djeluje kao Nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Posebno je istakao da je Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama (FRONTEX) registrovala da je jedino institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u okviru izvještaja notirala zapažanja koja su imali u vezi sa migracijom i readmisijama. U postupcima prinudnog udaljenja stranaca posebno su se bavili praćenjem prinudnog udaljenja djece bez pratnje. U tom dijelu, ocijenio je da je potrebno uspostaviti bolju saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i sa FRONTEX-om. Ocijenio je da je predstojeća posjeta Odbora za ljudska prava i slobode Centru za prihvatanje u Spuzi planirana u pravo vrijeme kako bi se članovi Odbora detaljnije upoznali sa stanjem u ovoj oblasti. Ukazao je da ne treba dozvoliti da se na granicama Crne Gore dešavaju incidentne situacije po pitanju tretmana migranata, kao što su se dešavale na granicama Mađarske i Hrvatske. Zaštitnik je naglasio da Crna Gora ne može da se vraća nazad, već mora napredovati na putu evroatlantskih integracija.

Zaštitnik je saopštio da je Institucija od početka ove godine primila 822 pritužbe, pri čemu je njihov broj značajno povećan nakon događaja na Cetinju 4. i 5. septembra ove godine. Takođe, značajan broj pritužbi se odnosi na socijalne probleme građana i njihovu egzistenciju. Smatra da državni organi treba blagovremeno da obavještavaju građane o pitanjima koja ih se tiču. U oblasti diskriminacije i dalje se bilježi veliki broj pritužbi, a građani im se često obraćaju i za savjete. Takođe, svakodnevno od međunarodnih organizacija dobiju zahtjeve za dostavljanje određenih podataka, što iziskuje dodatni angažman zaposlenih u Instituciji. Istakao je da se transparentnost ogleda u radu nezavisnih institucija, što bi trebalo da bude osobina rada i drugih institucija, poput sudova, a prvenstveno Ustavnog suda. U sektoru koji se tiče pravosuđa i uprave, počeli su se baviti i predugim trajanjem tužilačkih istraga. Zaštitnik je mišljenja da je u tom pogledu u posljednje vrijeme podignut nivo svijesti u tužilaštvu i od njih dobijaju konkretne podatke o postupanju po preporukama. Zaštitnik je ocijenio da se u medijima pojavljuju naslovi koji su na granici govora mržnje, dok politički diskurs jenjava, ali posebno zabrinjava »preseljenje« govora mržnje na društvene mreže. Zaključio je da političari imaju najveću odgovornost da to zaustave, kao i da se prestane sa zloupotrebom djece.

Govoreći o problemima nasilja u porodici, zaštitnik Bjeković je saopštio da Protokol za postupanje u ovoj oblasti uopšte ne funkcioniše i da centri za socijalni rad ne mogu da realizuju veliki broj obaveza koje su im date, naglašavajući da je prilikom predlaganja zakonskih rješenja neophodno više razmišljati o mogućnosti njihove realizacije i o finansijskim sredstvima potrebnim za sprovođenje zakona.

Zamjenica Zaštitnika Snežana Mijušković je ocijenila da je saradnja institucije Zaštitnika i Odbora za ljudska prava i slobode uvijek bila izvanredna. Saopštila je da se cjelokupna ekonomska i politička situacija reflektuje na djecu i da zabrinjavaju podaci o siromaštvu i broju neuhranjene djece u Crnoj Gori, zbog čega je potrebna snažna podrška porodicama sa djecom, posebno onim koje su pogođene siromaštvom. Značajnom je ocijenila podršku i pomoć porodicama u nabavci udžbenika i školskog pribora, ali je istakla da obrazovanje sve više funkcioniše u digitalnom okruženju zbog čega su djeci potrebni i laptopovi. Ogroman je uticaj korone na mentalno zdravlje djece i primijetan je porast nasilja u porodici. Takođe, mnoga djeca tokom pandemije nijesu imala adekvatne uslove za praćenje onlajn nastave i sve veći broj seoskih škola ostaje bez učenika. Zamjenica Mijušković je istakla da su Vladi Crne Gore uputili preporuku da revidira sva zakonska rješenja koja se tiču obezbjeđivanja prevoza djeci, uz ocjenu da je u predstojećem periodu potrebno analizirati i obrazovne programe i baviti se temama koje su bile obuhvaćene predmetom »Građansko obrazovanje«. Problem Crne Gore je nedostatak djece, a o tome se gotovo ne govori. Potrebno je povećanje broja zaposlenih u ustanovama socijalne i dječje zaštite. Brojni su problemi u dijelu koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu djece, a posebno djece sa autizmom. Crna Gora još uvijek nema dječjeg psihijatra, zbog čega je neophodno da Ministarstvo zdravlja objasni zašto ne raspisuje specijalizacije, odnosno subspecijalizacije ove vrste. Istakla je da Crnoj Gori nedostaje i ustanova u kojoj bi maloljetnici izvršavali izrečene mjere zavodskog tipa, jer se takve mjere sada izvršavaju u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, što je nedopustivo. Podsjetila je da se ne primjenjuje ni Protokol o postupanju organa, ustanova i organizacija u Crnoj Gori sa djecom uključenom u život i rad na ulici, donešen 2019. godine, na šta je i

Odbor za ljudska prava i slobode više puta ukazivao svojim zaključcima. Zaključila je da je za rješavanje svih ovih problema neophodna bolja međusektorska saradnja.

Generalni sekretar institucije Zaštitnika Danko Damjanović je podsjetio da je u skladu sa izmjenama Zakona o državnoj upravi, Zaštitnik donio novi Akt o sistematizaciji na koji je Administrativni odbor Skupštine Crne Gore dao saglasnost 18. maja 2021. Njime je utvrđeno 35 radnih mjesta, od čega je 30 popunjeno. Jedno radno mjesto je sistematizovano za osobe sa invaliditetom i ta osoba radi u Sektoru za zaštitu od diskriminacije. Unaprijedili su web sajt i donijeli Strategiju upravljanja rizicima i Registar rizika. Predlogom zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava instituciji Zaštitnika u budžetu Crne Gore za 2022. godinu zahtijevaće oko 50.000 eura više u odnosu na ovu godinu, jer planiraju realizovati Dane Zaštitnika koje zbog pandemije nijesu bili u mogućnosti održati. Takođe, zahtijevaju minimalna sredstva za nabavku terenskog vozila.

Članica Odbora Jelena Božović je izrazila zahvalnost na svim informacijama dobijenim od predstavnika institucije Zaštitnika, napominjući da su je posebno zabrinuli podaci koje je saopštila zamjenica Mijušković, jer se tiču djece, kao posebno ranjive grupacije. Smatra da je neophodno dogovoriti način na koji bi se zajednički moglo doprinijeti rješavanju uočenih problema.

Ukazano je da Odbor za ljudska prava i slobode već duži niz godina njeguje dobru praksu da svojim zaključcima i zaključcima Skupštine, donesenim na predlog ovog Odbora, podržava preporuke Zaštitnika upućene nadležnim institucijama, čime ih dodatno osnažuje. Međutim, nadležni državni organi, i pored toga, nekada ne realizuju preporuke Zaštitnika, pa se ovom problemu mora posvetiti dodatna pažnja.

Tokom razgovora je bilo riječi i o potencijalnim zajedničkim aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, poput posjeta Upravi za izvršenje krivičnih sankcija- Maloljetničkom zatvoru i centrima za socijalni rad.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo susretom, uz očekivanje da će kvalitetna i produktivna saradnja Odbora i Zaštitnika, koji su prirodni partneri i saveznici, biti nastavljena i u narednom periodu.

INFORMACIJA
O POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
CENTRU ZA PRIHVAT U SPUŽU,
održanoj 10. novembra 2021. godine

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore posjetila je Centar za prihvata u Spužu 10. novembra 2021. godine.

Pored predsjednika Odbora Jovana Jola Vučurovića i članice Odbora Jelene Božović, u posjeti su učestvovali: zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Armenko, v.d. direktorica Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja Marija Stajović, sekretarka Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta Jovana Ostojić, načelnica Direkcije za antidiskriminacione politike u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava Mirjana Vlahović-Andrijašević, savjetnica za vladavinu prava i evropske integracije u Delegaciji Evropske unije Frederike Vunšman, programska menadžerka za demokratiju i ljudska prava u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Mladenka Tešić, koordinator socijalne politike u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Danilo Smolović, saradnica u Predstavništvu UNHCR-a u Crnoj Gori Darka Minić, predstavnica Crvenog krsta Crne Gore Jelena Dubak i predstavnik NVO „Građanska alijansa“ Pavle Čupić.

Imajući u vidu da Crna Gora poslednjih nekoliko godina bilježi značajan porast broja migranata i predstavlja tranzitnu zonu na putu ka državama članicama Evropske unije, posjeta je bila dobra prilika da se predstavnici nadležnih državnih organa, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinog sektora upoznaju sa postupanjem prema strancima koji traže međunarodnu zaštitu smještenim u Centru za prihvata, uslovima koji su im obezbijeđeni i aktivnostima koje se preduzimaju na planu zaštite njihovih ljudskih prava.

Miroslav Zeković, v.d. generalnog direktora Direktorata za upravne poslove, državljanstvo i strance u Ministarstvu unutrašnjih poslova je saopštio da je Crna Gora prihvatila međunarodno-pravne obaveze u ovoj oblasti i istakao da je 2017. godine donešen Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca koji je u potpunosti usklađen sa evropskim zakonodavstvom. Zakon je dobio i pozitivno mišljenje Evropske komisije, što je značajan korak u evropskim integracijama Crne Gore. Različiti faktori utiču na migratorna kretanja, a Crna Gora je pokazala spremnost, odgovornost i humanost u prihvatu lica koja traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je informisao da Odbor, u sklopu nadzorne uloge, posvećuje posebnu pažnju ovoj predmetnoj oblasti i da se dugi niz godina bavio razmatranjem položaja raseljenih i interno raseljenih lica. Kada je riječ o aktuelnim migratornim tokovima koji ne zaobilaze ni Crnu Goru, naglasio je da se Odbor za ljudska prava i slobode 27. saziva Skupštine Crne Gore upoznao sa stanjem u ovoj oblasti na Prvoj sjednici održanoj 23. decembra 2020. kada je razmotrio tri Izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o readmisiji i migracijama i tim povodom donio Zaključak koji je dostavio Kolegijumu predsjednika Skupštine na upoznavanje i nadležnim institucijama na realizaciju. Istakao je da su migracije postale trend o kojem u Crnoj Gori treba govoriti glasnije i sa različitih aspekata. Takođe, podsjetio je da su migranti u Crnoj Gori najčešće u tranzitu, jer je njihovo krajnje odredište neka druga zemlja, o čemu svjedoči činjenica da nadležni organi koji registruju migranta često poslije nekoliko dana gube njegov trag, jer napušta zemlju. Uzroci migracija su najčešće geopolitička dešavanja, ali prisutna su i ekonomsko-migratorna kretanja. Saopštio je da učesnici posjete posjeduju osnovne informacije o funkcionisanju Centra za prihvata u kojem su smješteni pripadnici ranjivih grupa, prvenstveno maloljetnici, maloljetnici bez pratnje, lica sa invaliditetom, trudnice, samohrani roditelji sa maloljetnom djecom, a izuzetno, kada kapaciteti to dozvoljavaju, smještaj se obezbjeđuje i pojedinim muškarcima koji se po psiho-fizičkim karakteristikama smatraju vulnerabilnim. Takođe, učesnici posjete znaju da je smještaj kolektivnog tipa, prilagođen individualnim potrebama stranaca koji traže međunarodnu zaštitu. Posebno značajnim je ocijenio što se u ovom Centru poštuje potreba obezbjeđivanja jedinstva porodice, kao i pravo na privatnost, dostojanstvo i sigurnost.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je u Izvještaju o postupanju prema migrantima u Crnoj Gori koji je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a koji je Odbor razmotrio na Prvoj sjednici, održanoj 23. decembra 2020, Zaštitnik Ministarstvu unutrašnjih poslova uputio Preporuke:

- da se u Centru za prihvata donese procedura za postupanje u slučaju smrti stranca u Centru i
- da se vodi posebna i što preciznija evidencija o konfliktnim situacijama u Centru za prihvata.

S tim u vezi, informisao je da je Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo Pravilnik o dopuni Pravilnika o pravilima boravka i kućnom redu u Centru za prihvata kojim je definisana procedura za postupanje u slučaju smrti stranca u Centru, pa se interesovao da li je realizovana druga Preporuka Zaštitnika.

Uz podsjećanje da su članovi Odbora informisani da je samo u jednoj situaciji zabilježen ozbiljniji konflikt migranata sa lokalnim stanovništvom kada je Zaštitnik na terenu djelovao kao medijator, predsjednik Vučurović se interesovao da li su posljednjih mjeseci tokom tranzita ili boravka ovih lica u Crnoj Gori zabilježena krivična djela, da li su ta lica ugrožavala bezbjednost građana Crne Gore, ali i da li su oni bili žrtve kriminalnih aktivnosti posebno u pogledu trgovine ljudima. Takođe, upitao je da li ova lica sa dozvolom ili bez dozvole mogu da napuštaju Centar za prihvata i da li se prati njihovo kretanje kada napuste Centar, da li među njima mogu biti lica koja su osumnjičena za terorizam u državama iz kojih potiču. Interesovalo ga je da li nadležni organi i službe Crne Gore imaju koordinaciju sa stranim službama kako bi se eventualno otkrile takve osobe. Predsjednik Odbora je zaključio da je ova tema posljednjih mjeseci iščezla iz fokusa interesovanja javnosti, ali je dobro da se isprati stanje u ovoj oblasti.

Irena Rakočević, načelnica Direkcije za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu je saopštila da je ovo mjesto na kome su se okupili indikator poštovanja ljudskih prava u praksi. Ljudska prava stranaca koji traže međunarodnu zaštitu su specifična zbog situacione i unutrašnje ranjivosti, jer ime je oduzeta sloboda izbora mjesta boravka. Na putu od zemlje porijekla do Crne Gore često se susrijeću sa izazovima, poput trgovine ljudima, tako da se dešava da upadnu u lanac izvršenja krivičnih djela. Posebno je naglasila da je Crna Gora u potpunosti usaglasila normativni okvir sa evropskim i međunarodnim standardima u ovoj

oblasti, ratifikacijom Konvencije o izbjeglicama sa Dodatnim protokolima. Takođe, podsjetila je na odredbu člana 9 Ustava Crne Gore kojim je propisano da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. Podsjetila je da je u pregovorima za poglavlja 23 i 24 ukazano da Crna Gora ne treba da mijenja Ustav jer je njime propisana supremacija međunarodnih standarda. Posebno je naglasila da vladavina prava nije datost, već zadatost u sinergetskom pristupu svih onih koji donose i koji primjenjuju propise.

Istakla je da je Centar za prihvata odsjek u sastavu Direkcije za prihvata stranaca, a u avgustu 2020. godine na Božaju je otvoreno privremeno kontejnersko naselje koji će funkcionisati do izgradnje tranzitnog centra na mjestu nekadašnje karaule Božaj, kapaciteta 120, a u vanrednim situacijama 200 mjesta. Centar u Spužu je kapaciteta 104 mjesta, a očekuju početak radova na nadogradnji sprata čime će se kapaciteti povećati za još 60 mjesta. Ministarstvo unutrašnjih poslova je krajem prošle godine kupilo plac površine 5.587 metara kvadratnih radi povećanja dvorišnih kapaciteta kako bi se stvorio adekvatan prostor u slučaju enormno većeg priliva migranata. Očekuje da će najkasnije do kraja prvog kvartala 2022. godine biti postavljeni dodatni kontejneri kojima će se proširi kapaciteti za još 60 lica. Centar za prihvata nije prva destinacija za strance koji traže međunarodnu zaštitu, već je to granična policija gdje oni izražavaju namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Članom 34 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca data je mogućnost i Centru za prihvata da uzme namjeru, ali ta norma je sa odloženim dejstvom. Nakon što se realizuje elektronsko uvezivanje sa graničnih prelaza i nakon što Crna Gora u potpunosti počne primjenjivati Eurodak, namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu moći će se preuzimati i u Centru za prihvata. Stranci koji traže međunarodnu zaštitu imaju intervju na prijemu i tada stručni tim Centra utvrđuje stepen ranjivosti lica na osnovu čega se utvrđuje njihova kategorija. Država Crna Gora licima koja traže međunarodnu zaštitu obezbjeđuje ishranu (pet obroka) u skladu sa jelovnikom Instituta za javno zdravlje, zdravstvenu zaštitu i informativnu i pravnu pomoć i podršku. Poslije devet mjeseci boravka u Centru ova lica imaju pravo na rad. Nakon sprovedenog postupka u okviru kojeg se ispituje da li su lica ispunila pretpostavke da dobiju međunarodnu ili supsidijarnu zaštitu, ta lica ulaze u fazu integracije gdje imaju pravo na socijalnu podršku, novčanu pomoć i pomoć prilikom spajanja porodice. Svi stranci koji traže međunarodnu zaštitu imaju pravo na jedinstvo porodice, a kad dobiju međunarodnu zaštitu imaju pravo na spajanje porodice.

Rakočević je istakla da je Evropski sud za ljudska prava prije nedjelju dana dao mišljenje zbog kojeg će se mijenjati Evropska regulativa kojim je istaknuto da se administrativni pritvor primjenjuje krajnje izuzetno, uz maksimalno poštovanje principa pravičnosti i srazmjernosti. Naglasila je da Crna Gora nije imala velike izazove u tom pogledu iako je 2019. godine u Centru u Spužu i Alternativnom smještaju na Koniku bilo oko 8.000 lica, a donesena su samo dva rješenja o administrativnom pritvoru. Od početka ove godine u Centru u Spužu i Božaju bilo je oko 2.500 lica. Novom Strategijom za migracije i readmisiju u IV kvartalu 2022. godine planirana je dopuna Pravilnika o pravilima boravka i kućnom redu u Centru za prihvata kako bi se dodatno osnažila pozicija stranca koji je prekršio pravila time što će se žalbeni postupak uskladiti sa međunarodnim standardima.

Na pitanje predsjednika Odbora, Rakočević je odgovorila da je Centar za prihvata otvorenog tipa i da je sloboda kretanja uz poštovanje kućnog reda garantovana. Saopštila je da u ovom trenutku nemaju pravu informaciju o identitetu lica jer se dešava da se veliki broj lica ima isto ime i prezime, datum rođenja, ali od strane granične policije im se uzima otisak prsta koji se dalje nigdje ne šalje na provjere, zbog čega je neophodno formirati bazu podataka, za koju se nada da će obezbijediti uz pomoć FRONTEX-a. Prošle godine su procesuirani slučajevi nasilja u porodici, a krajem 2019. godine zabilježen je jedan slučaj krijumčarenja. Iako Crna Gora nema reciprocitet sa Avganistanom, taj predmet je naše Osnovno državno tužilaštvo na bazi reciprociteta ustupilo Avganistanu. Naglasila je da u Crnoj Gori nije zabilježen nijedan oblik nasilja nad strancem koji traži međunarodnu zaštitu u kolektivnom smještaju, niti su specijalni izvjestioci UN koji prate ovu oblast registrovali takve pojave kod nas, što svjedoči da je Crna Gora odgovorila izazovima migratornih kretanja.

Marija Stajović, v.d. direktorica Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja se interesovala šta će od sadržaja biti obezbijeđeno u prostoru koji se planira stvoriti širenjem kapaciteta Centra i da li će u tom dodatnom prostoru korisnicima biti omogućene fizičke aktivnosti. Irena Rakočević je pojasnila da planiraju da izgrade dodatne kontejnere, a oslobodiće prostor za igralište na kojem će biti moguće realizovati sportske aktivnosti.

Frederike Vunšman, savjetnica za vladavinu prava i evropske integracije u Delegaciji Evropske unije je upitala da li je maksimalno vrijeme boravka lica koja traže međunarodnu zaštitu u Centru devet mjeseci i koliko dugo se u prosjeku lica zadržavaju u Centru, kakva je njihova struktura, da li je riječ o porodicama ili pojedincima i koji su razlozi zbog kojih su ostajali duže ili kraće.

Irena Rakočević je pojasnila da stranac koji traži međunarodnu zaštitu ima pravo da boravi u objektima Direkcije za prihvatanje do izvršnosti odluke po njegovom zahtjevu. Postupak po zahtjevu je drugostepen, tako da njihov boravak nije ograničen na devet mjeseci, već se dešavalo da u Centru borave i po dvije ili tri godine. U 2018. godini zabilježen je povećan priliv porodica iz Avganistana, a samaca je najviše bilo iz Maroka, Alžira, Iraka, Irana i Pakistana. Prosječno zadržavanje samaca je tri do četiri dana, a porodica sedam do deset dana.

Na pitanje da li je bilo djece bez pratnje i koliko su se zadržavali, Rakočević je odgovorila da ove godine nijesu imali djece bez pratnje, a prošle godine ih je bilo i zadržavali su se tri do četiri dana i odmah im se obezbjeđuje staratelj koji je dužan da vodi računa o njima, dok će uraditi i standardne operativne procedure kojima će se precizno definisati postupanje prema djeci bez pratnje.

Miroslav Zeković, v.d. generalnog direktora Direktorata za upravne poslove, državljanstvo i strance je saopštio da je od početka godine 1.853 lica iz Avganistana izrazilo namjeru da zatraži azil u Crnoj Gori, što je 61,6% ukupnog broja od 3.008 lica koja su izrazila namjeru za dobijanje azila u Crnoj Gori. Svega 96 lica iz Avganistana je podnijelo zahtjev za azil što je 5% lica koja su izrazila namjeru, a od tih 96 lica samo dvoje je trenutno u Crnoj Gori tako da su dva zahtjeva u proceduri, što svjedoči da oni i dalje doživljavaju Crnu Goru kao tranzitnu državu.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je mišljenja da zemlje koje su koristile ograde za migrante, od kojih su neke i članice Evropske unije, nijesu manje demokratske države od Crne Gore, što je važno naglasiti kako se ne bio stekao utisak da je Crna Gora iznad tih država, jer se mi tek učimo demokratiji, a vladavine prava kod nas je sve manje.

Nakon razgovora sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova učesnici posjete su obišli Centar za prihvatanje.

INFORMACIJA
O POSJETI PREDsjedNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
DJEČJEM DOMU „MLADOST“ U BIJELOJ I DNEVNOM CENTRU ZA DJECU SA
SMETNJAMA I TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U HERCEG NOVOM,
održanoj 17. novembra 2021. godine

U susret Međunarodnom danu djeteta, koji se obilježava 20. novembra, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović posjetio je Dječji dom „Mladost” u Bijeloj i Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom.

Posjeta je održana 17. novembra 2021. godine.

Po pozivu, u posjeti koja je realizovana u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2021. godinu učestvovali su: zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Nerma Dobardžić, savjetnica Zaštitnika Jovana Jocović i izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” Milisav Korać. Iako pozvani, predstavnici Ministarstva finansija i socijalnog staranja, nijesu se odazvali ovoj aktivnosti Odbora, a ocijenjeno je da bi njihovo učešće bilo veoma važno radi rješavanja brojnih problema u ovim ustanovama.

U ime Dječjeg doma "Mladost" sastanku su prisustvovala: Gordana Krunić, socijalna radnica, Sandra Novaković, psiholog, Milka Ćorović, glavna medicinska sestra, Violeta Čabarkapa Kovačević, rukovodilac Službe za zadovoljenje vaspitno-obrazovnih potreba štíćenika i Sanela Josipović, rukovodilac servisa. Predstavnice Dječjeg doma "Mladost" su zahvalile na posjeti njihovoj Ustanovi naglašavajući da je veoma važno da sa svim problemima sa kojima se suočavaju budu upoznati donosioci odluka.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je informisao da Odbor kroz multisektorski pristup i saradnju sa nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava realizuje brojne aktivnosti u cilju postizanja većeg stepena poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. U skladu sa praksom usvajanja planskih dokumenata Odbor već 11. godinu, na osnovu aktivnosti Skupštine Crne Gore, Programa rada Vlade i Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori sačinjava Plan aktivnosti, čiji Predlog se razmatra na sjednici Odbora u prisustvu predstavnika nadležnih državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija, koji iznose svoje sugestije na Predlog plana. Prilikom izrade Plana, Odbor se rukovodi ocjenama stanja iznešenim u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori, a pogotovo iznijetim kritikama, pa u cilju njihovog rješavanja utvrđuje konkretne aktivnosti koje realizuje u saradnji sa svim relevantnim subjektima.

Informisao je da se Planom obuhvataju sve važne aktivnosti iz oblasti vladavine prava, odnosno iz domena koji pokrivaju pregovaračka Poglavlja 23 i 24. Akcenat u planovima rada Odbora je na oblastima koje se odnose na: zaštitu od diskriminacije; prevenciju torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, u skladu sa preporukama CPT-a; zaštitu prava lica lišenih slobode; zaštitu ličnih podataka; zaštitu prava lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na djecu invaliditetom; zaštitu prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta, kao i na intenziviranje međunarodne i regionalne saradnje sa subjektima koji se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda.

Pored razmatranja važnih zakonskih propisa iz oblasti ljudskih prava, čime se Odbor bavi u okviru zakonodavne funkcije Skupštine, ovaj Odbor značajnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj ulozi.

Istaknuto je da je Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ustanovljena dodatna obaveza praćenja implementacije Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom na nacionalnom nivou.

Predsjednik Odbora je naglasio da je Odbor realizovao brojne aktivnosti koje se tiču zaštite, promocije i afirmacije prava djeteta, uz podsjećanje da je posebnu pažnju posvetio pravima djeteta polazeći i od činjenice da je u oktobru 2010. i junu 2018. godine Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta, pa se Odbor u svom bavljenju zaštitom prava djeteta rukovodio osnovnim principima Konvencije UN o pravima djeteta koji podrazumijevaju: pravo na život, opstanak i razvoj, najbolji interes djeteta, pravo na participaciju i pravo na nediskriminaciju.

Predsjednik je informisao o posjetama ustanovama socijalne i dječje zaštite koje je Odbor realizovao u cilju praćenja stanja u tim ustanovama i aktivnosti koje se preduzimaju na zaštiti prava njihovih korisnika.

Takođe, Odbor je organizovao brojne javne tribine o temama koje se tiču ljudskih prava i sloboda. Odbor je realizovao posjete dnevnim centrima za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću (jun 2012. i jul 2018. godine) i u Rožajama (oktobar 2019).

Istakao je da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode u prethodnim skupštinskim saziva već dva puta bili u posjeti Dječjem domu „Mladost“ u maju 2012. i martu 2015. Takođe, realizovana je i posjeta Maloj grupnoj kući u Bijelom Polju u novembru 2017. godine, koja je od januara 2019. godine pripojena Dječjem domu „Mladost“.

Gordana Krunić, socijalna radnica sa 33 godine radnog iskustva u Dječjem domu "Mladost" je saopštila da je trenutno u Domu smješteno 90 korisnika, zajedno sa Malom grupnom zajednicom i servisima koji funkcionišu u okviru Ustanove. Njihova primarna djelatnost je zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja i djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama. U Maloj grupnoj zajednici u Bijelom Polju je osam korisnika sa kombinovanim smetnjama, a primarna je tjelesna invalidnost i mentalna retardacija umjerenog stepena. U Domu na rezidencijalnom smještaju funkcioniše jedna grupa sa 12 štíćenika u kojoj su djeca sa lakšim mentalnim smetnjama ili su ometeni u razvoju usled drugih uzroka. Jedan vaspitač radi

i sa grupom od sedam korisnika, od kojih je četvoro na sedmičnom tretmanu kod neuropsihijatra. Ukupno u Domu imaju oko trećinu djece sa smetnjama u razvoju. Jedan broj djece nema osnovnu dokumentaciju na osnovu koje im se može pružiti zdravstvena zaštita i druge neophodne usluge. Osim toga, od zaposlenih se zahtijeva da budu pratnja djeci iz Doma koja se liječe u bolnici.

Pored rezidencijalnog smještaja, u Domu funkcionišu servisi: Prihvatilište za djecu žrtve porodičnog nasilja u kojem je trenutno jedno dijete, Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju u kojem je sedmero djece, dok su dva zahtjeva za prijem u fazi obrade, Mala grupna zajednica u kojoj su kapaciteti popunjeni, Nacionalna SOS dječja linija i Prelazna stambena jedinica. Planom transformacije Ustanove planirana su još dva servisa.

Psiholog i socijalni radnik jedini rade na osnovnim stručnim poslovima. Rade 24 sata, 365 dana u godini, a vikendom i praznicima imaju najviše posla, jer su tada sva djeca u Domu. Sat pripravnosti im se plaća po cijeni od 0.37 eura.

Socijalna radnica je zaključila da je u Domu otvoreno previše servisa, a nijesu obezbijedjeni neophodni finansijski i kadrovski resursi.

Sanela Josipović, rukovodilac servisa, psiholog po struci je saopštila da se suočavaju sa brojnim problemima. Djeca koja borave u Domu imaju raznovrsne probleme koje teško mogu razumjeti oni koji su van Ustanove. Patologija se ispoljava na različite načine i teško je rješavati. Takođe, suočavaju se sa nedostatkom stručnog, obučenog kadra zbog prisutne fluktuacije zaposlenih. Istaknuto je da im veliki problem predstavljaju i pravni akti, limitirani su izmjenama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, posebno u dijelu izmjena uslova za vaspitače. Nekada su te poslove mogli obavljati prosvjetni radnici, a sada vaspitač može biti pedagog, psiholog, socijalni radnik, andragog i specijalni edukator. U problemu su jer ne mogu otpustiti osobe koje rade te poslove dugi niz godina i koji su nosioci posla, a nemaju edukovane osobe koje bi odmah po zaposlenju mogle obavljati takve poslove. Do septembra je pet pripravnika odradivalo pripravnčki staž, a nakon isteka tog perioda niko od njih nije želio nastaviti da radi u Domu. Prihvatilište za djecu žrtve porodičnog nasilja je kapaciteta pet mjesta, a zbog pritiska da prime dijete koje je žrtva trafikinga iako nijesu licencirani za tu uslugu, niti su edukovani za rad sa žrtvama trgovine ljudima, blokiran je cijeli servis narednih devet mjeseci dok osoba žrtva trafikinga ne napuni 18 godina.

Tokom sastanka je istaknuto da se suočavaju sa čestim promjenama direktora koji na početku i ne poznaju funkcionisanje ove Ustanove. Učesnici su informisani da Dječji dom "Mladost" ima dobru saradnju sa lokalnom samoupravom koja obezbjeđuje besplatan prevoz za djecu iz Doma i stipendije za one koji nastave studije iako opština Herceg Novi nije nadležna za Dječji dom "Mladost" koji je državna ustanova. Naglašeno je da bi bilo važno obezbijediti adekvatne obuke zaposlenima koji rade u Domu. Zaposleni su istakli da se bez systemske podrške probleme ne mogu rješavati. Određeni broj djece sa smetnjama u razvoju nije ni klasifikovan da bi dobili neophodne stručne radnike. Pridruženi servisi nijesu ispraćeni povećanjem stručnog kadra i posebnih timova za svaki od servisa. Transformacija je bila dobro zamišljena, ali u praksi nije smanjen broj korisnika na rezidencijalnom smještaju tako da nije moguće smanjiti broj radnika u tom sektoru.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Nerma Dobardžić je informisala o Mišljenju Zaštitnika i Preporukama upućenim Dječjem domu "Mladost" i Ministarstvu finansija i socijalnog staranja u maju 2021. godine naglašavajući da još uvijek nijesu dobili izvještaj ni od Ministarstva niti od Dječjeg doma "Mladost". Informisala je da su Dječjem domu "Mladost" preporučili:

- da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja izmjeni i uskladi postojeće pravilnike usklađivši ih sa stvarnim potrebama JU Dječji dom "Mladost", a u cilju obezbjeđivanja adekvatnog pružanja usluga djeci-korisnicima (u zavisnosti od kategorije i specifičnosti slojevitih i raznovrsnih potreba svakog djeteta pojedinačno);

- da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja uspostavi mehanizam supervizije rada svih zaposlenih u okviru JU Dječjeg doma "Mladost";

- da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja uspostavi nezavisni mehanizam povjerljivog lica, koji će na osnovu profesionalnih kompetencija u određenim situacijama neposredno i stručno obavljati razgovor sa djetetom/djecom i vršiti procjenu u zavisnosti od konkretne situacije;

- da obezbijedi adekvatno i transparentno funkcionisanje Tima za zaštitu prava djece i Savjeta za djecu i mlade kako bi ova tijela ispunjavala svoju svrhu zbog kojih su i formirana i
- da stimuliše i obezbijedi adekvatnu saradnju organa starateljstva sa svakim djetetom pojedinačno.

Takođe, zamjenica Zaštitnika Dobardžić je saopštila da su predstavnici Institucije zaduženi za zaštitu prava djeteta uoči godišnjih odmora ove godine više puta boravili u Dječjem domu “Mladost” i sa djecom realizovali kreativne radionice.

Predstavnice Doma su informisale da su preduzete određene aktivnosti na realizaciji preporuka Zaštitnika. Imajući u vidu postojeći stručni kadar i broj korisnika, nemoguće je kvalitetno obavljati sve zadatke. Istaknuto je da su zbog nerada uprave Doma suočeni sa mogućim gubitkom licence od 19. decembra ove godine, jer će rezidencijalni smještaj i Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju izgubiti licencu, Mala grupna zajednica nema licencu, tako da će od servisa ostati SOS telefon i Prihvatilište za djecu žrtve nasilja u porodici.

Tokom posjete Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju članovi Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode su razgovarali sa direktoricom Dragicom Kosić i odbornicom u Skupštini opštine Herceg Novi Vesnom Samardžić.

Na samom početku, učesnici posjete su obišli nove prostorije Dnevnog centra koje su useljene tokom ljeta 2021. godine.

Direktorica Kosić je informisala da je kapacitet Dnevnog centra 25 korisnika, a trenutno je smješteno 12. Korisnici su uzrasta do 26 godina, pri čemu je petoro starijih od 18 godina. U Ustanovi su smještena djeca i mladi sa umjerenim i teškim smetnjama u razvoju, dok su u Dnevnom centru koji funkcioniše pri Dječjem domu “Mladost” djeca do 18. godine života. Od stručnog kadra imaju psihologa, pedagoga, socijalnog radnika i pravnika, a angažuju i defektologa. Dnevni centar je počeo sa radom u aprilu 2011. godine, a ljetos su preselili u novu zgradu zbog čega su morali da obnove i licencu za rad. Istakla je da su licence uslovile brojne probleme u funkcionisanju dnevnih centara. Uz bolje smještajne kapacitete, pokrenute su obuke i savjetovanja za djecu, roditelje i zaposlene u Centru. Usled pandemije korona virusa, suočavali su se sa brojnim problemima, ali uz dodatnu pažnju, nijedno dijete koje pohađa Dnevni centar nije inficirano koronom.

U okviru jednogodišnjeg projekta Evropske unije “Poboljšanje kvaliteta usluga koje se pružaju djeci sa smetnjama i teškoćama u razvoju kroz uvođenje novih usluga obuke i savjetovanja za djecu, roditelje i zaposlene“ koji se realizuje od januara 2021. godine obezbijedili su dvije akreditovane obuke za zaposlene kako bi dobili potrebne bodove i sačuvali licence i akreditovali su program kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu za koji su dobili rješenje tako da mogu biti edukatori u dijelu koji se tiče savjetovanja. Kroz ovaj projekat su obezbijedili psihijatra, psihologa i defektologa koji dolaze sedmično. Takođe, uspjeli su kupiti i kombi vozilo.

Najveći problem im je kada roditelji djeci koja su agresivna i koja imaju ozbiljne smetnje ne žele da daju terapiju, pa su razgovorom ljekara sa roditeljima uspjeli da ih ubijede da je adekvatna i blagovremena terapija njihovoj djeci neophodna. U tom poslu, četiri porodice su uspjeli ubijediti da je njihovoj djeci neophodna terapija, dok sa porodicom jednog dječaka nijesu uspjeli u tom poslu. Psiholog i defektolog rade samo sa djecom, dok psihijatar radi i sa njihovim roditeljima. Direktorica je podsjetila da Ministarstvo finansija i socijalnog staranja izdvaja samo 150 eura mjesečno po korisniku. Tokom sedmice im je najavljena prva monitoring finansijska posjeta resornog Ministarstva finansija i socijalnog staranja. Naglasila je da je intencija da se ovakve usluge vrata na lokalni nivo, što je prihvatljivo, ali nemoguće je otvarati nove servise za djecu bez obezbjeđivanja adekvatnih sredstava. Istakla je da su prošle godine iz Ministarstva rada i socijalnog staranja, pozivajući se na Mišljenje Zaštitnika i zloupotrebom tumačenja tog Mišljenja u kojem je Zaštitnik ukazao da Ministarstvo rada i socijalnog staranja treba da preduzme sve aktivnosti na primjeni člana 157 i 158 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojima je propisano utvrđivanje kriterijuma i mjerila za utvrđivanje cijene usluga socijalne i dječje zaštite, utvrđivanje cijene i učešće korisnika u troškovima usluga, ovim ustanovama ukazivali da će prekinuti finansiranje iz razloga što na opštinskom nivou nije donešen pravilnik o cijenama usluga i učešću korisnika u troškovima. Smatra da je procedura dobijanja licence veoma komplikovana i zbog dozvole za dobijanje licence u novom objektu

korisnicima nijesu bili u prilici da pružaju usluge od početka juna do polovine jula 2021. godine, a posledice toga snosili su korisnici i njihove porodice. Takođe, istakla je da se i predstavnici nevladinih organizacija koje pružaju usluge djeci sa smetnjama u razvoju suočavaju sa problemima u dobijanju licenci. Ukazala je službenici Ministarstva finansija i socijalnog staranja koji rade na uslugama i rješavaju podnijete zahtjeve, ali i neposredni izvršioci usluga treba da budu svjesni da njihove plate i rad plaćaju građani Crne Gore i da jedni prema drugima treba da se odnose s poštovanjem i podrškom, a ne da se nastupa sa pozicije moći, što se u praksi dešavalo. Posao sa djecom sa smetnjama u razvoju je težak i stresan i utiče na život svih zaposlenih.

Odbornica Vesna Samardžić je apelovala da poslanici i predstavnici relevantnih institucija doprinesu da se zakoni i podzakonski akti u ovoj oblasti prilagode stvarnim potrebama. Saopštila je da je Opština Herceg Novi dosta uradila za Dnevni centar. Godišnje se oko 130.000 eura u budžetu Opštine Herceg Novi opredjeljuje za Dnevni centar, a troškovi resornog Ministarstva su bili od 18.000 do 20.000 eura. 2014/2015. godine Američka mornarica je obezbijedila oko 200.000 dolara za izgradnju Dnevnog centra, dok je Opština izdvojila preko 80.000 eura, a resorno Ministarstvo svega 3.000 eura nakon 15 poziva i molbi. Opština Herceg Novi godišnje izdvaja između 350.000 eura i 500.000 eura za socijalna davanja. Postoji mogućnost nadogradnje Dnevnog centra ukoliko se ukaže potreba za dodatnim servisima. S obzirom da već imaju 5-6 korisnika koji su zainteresovani za servis za odrasle osobe sa invaliditetom, planiraju otvaranje tog servisa i dogradnju novih prostorija površine od 100 metara kvadratnih. Boravak djece sa smetnjama u razvoju u dnevnim centrima je veoma koristan i sa stanovišta njihove socijalizacije, a u vrijeme kada su djeca u ovim ustanovama njihovi roditelji mogu da se posvete drugim obavezama. Zaključila je da država polako pokušava da prepusti lokalnim upravama otvaranje i formiranje servisa, a izmiče se kad je riječ o finansiranju. Ocijenila je da u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja nemaju ni senzibiliteta za potrebe lica sa invaliditetom i drugih ranjivih kategorija stanovništva. Istakla je da je evidentan loš odnos između državne i lokalne uprave iako je u poslovima socijalne i dječje zaštite neophodan partnerski odnos.

Odbornica Samardžić je istakla da opština Herceg Novi preduzima brojne aktivnosti u domenu socijalne i dječje zaštite, a lokalno stanovništvo koje je u stanju socijalne potrebe ističe da oni pomažu samo izbjeglicama i Romima. Trenutno rade šest stanova za žene koje žive u barakama, na zemljištu bivšeg PKB-a, preduzeća u stečaju. Neprihvatljivo joj je kad im iz Ministarstva finansija i socijalnog staranja saopšte da je to posao Opštine, jer je to posao svih koji se bave socijalnom zaštitom. Takođe, od njih se zahtijevalo da obezbijede licence za gerontodomaćice, a njih devet obilazi 80 korisnika i taj servis u opštini Herceg Novi funkcioniše od 2005. i godišnje izdvajaju 45.000 eura za plate gerontodomaćica. Korisnici tih usluga ne plaćaju nikakvu nadoknadu, već Opština finansira ovaj servis. Saopštila je da ne osjeća iskrenu posvećenost Ministarstva finansija i socijalnog staranja ovim problemima, iako svuda ima i profesionalaca. Uporno se insistira na decentralizaciji, ali u smislu da se na lokalni nivo prebace samo obaveze, a ne i novac koji je potreban.

Iz Ministarstva finansija i socijalnog staranja im je sugerisano da moraju donijeti lokalni akcioni plan za ovu oblast, što je Opštini prihvatljivo i logično donekle, ali je interesantno da je Ministarstvo određenim opštinama nudilo pomoć u donošenju lokalnih akcionih planova i upućivalo ih na konsultanta, koji je bivši javni funkcioner Ministarstva rada i socijalnog staranja. Najavila je da će u narednih dva mjeseca u saradnji sa partnerima iz lokalne samouprave uraditi lokalni akcioni plan, pa će ispratiti da li će im Ministarstvo obezbijediti sredstva za nove usluge, među kojima je i servis za osobe starije od 27 godina.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je mišljenja da nije trebalo spajati resor finansija sa resorom socijalnog staranja.

Direktorica Dnevnog centra Dragica Kosić smatra da porodice korisnika ne treba da participiraju u finansiranju njihovog boravka u dnevnim centrima, već da država mora imati razumijevanje i nastaviti plaćanje iz budžeta.

Na sastanku je ukazano da je Odbor za ljudska prava i slobode u septembru 2019. godine održao Konsultativno saslušanje na temu "Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori" i da je Odbor donio Zaključak (u 10 tačaka) koji je upućen Kolegijumu Predsjednika Skupštine na informisanje i nadležnim institucijama, na realizaciju. Naglašeno je da je Odbor

Planom aktivnosti za 2021. godinu utvrdio održavanje Kontrolnog saslušanja predstavnika nadležnih institucija u cilju praćenja realizacije Zaključaka sa Konsultativnog saslušanja i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori koje će biti realizovano u IV kvartalu ove godine. Na kontrolno saslušanje će biti pozvan i određeni broj direktora dnevnih centara i nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom kako bi ukazali na probleme sa kojima se suočavaju.

Zaključeno je da multisektorska saradnja između države, lokalnih uprava i ustanova socijalne i dječje zaštite mora da bude na većem nivou kako bi ovi servisi bolje funkcionisali. Ocijenjeno je da zaposleni u Dječjem domu "Mladost" i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom rade veoma težak posao, što zahtijeva veću podršku i pomoć od strane državnih organa, prvenstveno resornog Ministarstva finansija i socijalnog staranja.

INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
JOVANA JOLA VUČUROVIĆA NA PANEL DISKUSIJI O NASILJU NAD DJECOM,
ORGANIZOVANOJ OD STRANE SKUPŠTINE CRNE GORE I
PREDSTAVNIŠTVA UNICEF-A U CRNOJ GORI,
23. novembra 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović učestvovao je na Panel diskusiji o nasilju nad djecom koju su organizovali Skupština Crne Gore i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, kao centralni događaj povodom Svjetskog dana djeteta.

Panel diskusiji su prisustvovala kopredsjednice Ženskog kluba Skupštine dr Branka Bošnjak i Vesna Pavićević, ekspertkinja za sprovođenje analize sprovođenja Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja (2017-2021) dr Olivera Komar, predstavnici ministarstava, kao i institucija i organizacija koje se bave dječjim i ljudskim pravima.

Panel diskusiju su otvorili: predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander, šefica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Oana Kristina Popa i UNICEF-ova mlada reporterka Milena Keković.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić je istakao da institucije moraju naći način da od psihološkog, a naročito od fizičkog nasilja, koje uključuje i teško fizičko kažnjavanje – udaranje, premlaćivanje i seksualno nasilje, zaštite svako dijete.

Naglašavajući da je svaki oblik nasilja nad djecom u potpunosti neprihvatljiv, predsjednik Bečić je poručio da Skupština, osim što je širom otvorila vrata za sve građane, pa tako i za djecu, odnosno za promociju i zaštitu njihovih prava, ostaje raspoložena za sve konstruktivne predloge koji uključuju najbolje svjetske prakse za unapređenje zakonodavnog okvira u borbi protiv nasilja nad najmlađima.

Podsjetivši na nedavno održan edukativni program „Simulacija rada parlamenta”, u organizaciji Skupštine i UNICEF-a, što je samo jedan od rezultata kvalitetne i sadržajne saradnje, predsjednik Bečić je saopštio da je program bio i prilika da srednjoškolci očitaju lekciju o tome kako treba voditi dijalog, kako se obraćati sa uvažavanjem i debatovati argumentovano, uz mogućnost da se čuje i poštuje druga strana, ne raspravljajući ad hominem, već se prema ličnosti sagovornika odnositi sa maksimalnim respektom. Tom prilikom, istakao je predsjednik Bečić, „uvjerali smo se da Crna Gora i ovaj parlament imaju budućnost i da su djeca i mladi zaista naša snaga, naš temelj i naša najvrednija budućnost“. Zato je Skupštini Crne Gore uvijek posebno zadovoljstvo kada neki gorući društveni izazov pokušava da prevaziđe uz podršku organizacije koja je sinonim za promociju i zaštitu prava najmlađe generacije, pa i panel diskusija predstavlja šansu da se unaprijedi odnos prema djeci, nakon razmatranja sveobuhvatne analize o temi koja je danas, čini se, više nego ikad aktuelna.

Naglasio je da nije dovoljno i nikad nije bilo dovoljno da samo imamo određenu negativnu emociju kada čujemo statistiku o nasilju nad djecom, nije dovoljno da se zgrozimo, naježimo i naljutimo, nije čak

dovoljno ni da donosimo različite planove i strategije i da ih analiziramo, jer ukoliko sve institucije i organi izvršne vlasti, svako u svojoj nadležnosti, ne počnu što prije da se na konkretnim primjerima u svakodnevnom životu bore protiv ovog fenomena čiji korjeni sežu duboko u istoriji, ako ne počnemo da realizujemo ono što usvajamo, šta će nam analize i šta će nam priča o priči.

Ocijenio je da je važna procjena realizacije neke strategije po ključnim tačkama, analiza svega onoga što znači ispunjenost koraka i etapa na putu do ciljeva koji su u nekoj strategiji postavljeni, ali samo ako će se po tim zaključcima postupiti i ka postavljenom cilju ići mnogo brže i odlučnije nego do sada. Institucije moraju naći način da od psihološkog, a naročito od fizičkog nasilja, koje uključuje i teško fizičko kažnjavanje – udaranje, premlaćivanje i seksualno nasilje, zaštiti svako dijete. Ukoliko makar jedno dijete odraste uz traume ovakvog tipa, ne možemo reći da smo postigli cilj. Ali moramo ići ka njemu – svake godine praviti korak naprijed u odnosu na onu iza nas“, istakao je predsjednik Bečić.

Istakao je da po dijete nije ista, niti može biti ista okolnost da li se ono nalazi u stabilnom, ekonomski razvijenom, povjerljivom i prijateljskom okruženju, lišenom društveno-političkih turbulencija i previranja i uz tendenciju smanjenja siromaštva, ili u onome koje je sve suprotno od prethodno navedenog. Smatra da je ekonomsko-politička i ukupna društvena klima jedan od faktora od koga zavisi poštovanje prava djece. Istakao je da je na poslanicima i onima koji izvršavaju njihove odluke da sve učine da makar sredinu u kojoj žive pokušaju lišiti faktora rizika koji mogu podstaći ambijent koji bi neki nasilnik uzeo kao olakšavajuću okolnost – stvarnu ili izgovarajuću.

Predsjednik Bečić je istakao da ga raduje da je ispunjeno ono što je obećao djeci prilikom obilježavanja prošlogodišnjeg Dana djeteta i što je bila njegova prva inicijativa kao predsjednika crnogorskog Parlamenta. Raduje ga što su u ovoj godini donijeli istorijske zakone kojima su uveli besplatne udžbenike za sve osnovce u Crnoj Gori i vratili dječji dodatak za djecu do navršene šeste godine, a izrazio je nadu da će do kraja godine otići i korak dalje i usvojiti zakonski projekat kojim će svako dijete u Crnoj Gori steći pravo na dječji dodatak.

Ocjenjujući da su to krupni koraci i istorijska dostignuća aktuelnog saziva Parlamenta, predsjednik Bečić je poručio da je za uspješno rješavanje problema i teme koja je okupila sve učesnike Panel diskusije potrebno još mnogo zajedničkih i udruženih institucionalnih odgovora gdje nijedna karika neće zakazati. Smatra da su za suzbijanje nasilja nad djecom koje uključuje ne samo različite oblike zlostavljanja, već i eksploataciju za rad i prosjačenje, potrebne jarke boje i odlučnija akcija onih koji sprovode utvrđene strategije i planove donijete u tu svrhu.

Naglasio je da Skupština Crne Gore ostaje raspoložena za sve konstruktivne predloge koji uključuju najbolje svjetske prakse za unapređenje zakonodavnog okvira u borbi protiv nasilja nad djecom. Takođe, nadzorna i kontrolna funkcija Skupštine i njenih nadležnih odbora za ovu tematiku mora doći snažnije do izražaja u predstojećem period, pa je podstakao održavanje većeg broja kontrolnih i konsultativnih saslušanja onih organa i institucija kojima je u nadležnost data primjena zakona i drugih akata koji tretiraju ovu krucijalnu oblast za razvoj zdravog pojedinca i ukupne društvene zajednice.

Uz naglasak da djeca jesu naše najveće bogatstvo, te da je svaki oblik nasilja nad njima neprihvatljiv i ostavlja nesagledive posledice na njihov psiho-fizički integritet i zdravlje, predsjednik Bečić je poručio da je važno da upravo sa ovog mjesta počnemo sa razbijanjem pogrešnih narativa i ponašanja koja iz tih oblika sužene svijesti proizlaze.

„Pitajte prebijenu djecu i one koji vuku teške posljedice i traume da li je batina iz raja izašla!? Ne! Reći će vam da nije. Batina je iz pakla izašla! Naše je da je, primjenom zakona i drugih akata i sankcionisanjem nasilja i neprihvatljivog ponašanja nad djecom, u pakao i vratimo. I to jednom zauvijek“, zaključio je Bečić.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander je saopštio da kada god dijete postane žrtva, svjedok ili počinilac nasilja nijesmo uspeli kao društvo. Po njegovim riječima, takve situacije pokazuju da nijesmo uspeli da zaštitimo djecu, niti da im pružimo pozitivne uzore i podršku koji su im neophodni kako bi naučili da sukobe rješavaju na miran način. Naglasio je da svi imamo odgovornost da se bavimo situacijama koje uključuju nasilje kako bismo spriječili njegovo ponavljanje i pružili podršku svima. Nijedna institucija ne može riješiti problem nasilja sama, pa policija, centri za socijalni rad, domovi

zdravlja, škole i vrtići treba stalno da rade zajedno. Iz tog razloga, pozvao je na multisektorsku saradnju i multisektorsko finansiranje na lokalnom i nacionalnom nivou.

Šefica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Oana Kristina Popa saopštila je da su djeca budućnost, te podsjetila na obavezu svih da štite dječja prava. Naglasila je da borba protiv nasilja nad djecom podrazumijeva i rad na unapređenju životnog standarda onih koji su u stanju socijalne potrebe u Crnoj Gori. Zaključila je da dosta toga tek treba da se uradi u našim društvima, uključujući i Crnu Goru, a to je moguće realizovati kroz konkretne promjene i unapređenje života onih koji su najranjiviji u zajednici. Saopštila je da Crna Gora može računati na podršku Evropske unije u stremljenju ovom cilju i da ćemo zajednički raditi na njegovom ostvarenju.

UNICEF-ova mlada reporterka Milena Keković je saopštila da je njen utisak da je nasilje nad djecom tema o kojoj se često govori u školi, među roditeljima, u medijima, na društvenim mrežama, ali smatra da nije dovoljno urađeno po tom pitanju. Zabrinjava je što je njena generacija postala imuna na jezik nasilja na internetu i što ne to doživljavaju kao ozbiljan problem. Govor mržnje je nešto što se podrazumijeva da ide u paketu s internetom i čini se kao da su njeni vršnjaci to prihvatili kao stvarnost koja ne može da se mijenja. Smatra da se treba boriti protiv toga, jer je onlajn nasilje samo refleksija onoga što se dešava uživo.

Međunarodna ekspertkinja Ivana Sekol prezentovala je ključne nalaze Analize sprovođenja Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period od 2017. do 2021. godine.

V.d. direktorice Direktorata za socijalnu i dječju zaštitu Ministarstva finansija i socijalnog staranja Marija Ružić Stajović, koja je moderirala panel diskusijom, istakla je potrebu za međusektorskom saradnjom, naglašavajući neophodnost saradnje na nacionalnom i lokanom nivou, kao i važnost prisustva organizacija civilnog društva i svih drugih važnih aktera kada je u pitanju zaštite djece od nasilja. Istakla je da su u resoru koji predstavlja svjesni da je potrebna dugoročna posvećenost ovom problemu.

U okviru panela posvećenog zaštiti djece od nasilja govorili su: predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović, koordinatorica programa socijalne i zaštite u Predstavništvu UNICEF-a Nela Krnić, rukovoditeljka Grupe za suzbijanje maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici u Ministarstvu unutrašnjih poslova Snežana Vujović, socijalna radnica u Centra za socijalni rad u Baru Vesna Jukić, sutkinja Osnovnog suda u Podgorici Ivana Becić, izvršna direktorica NVO Centar za ženska prava Maja Raičević i psiholog Centra za mentalno zdravlje Doma zdravlja u Podgorici Danilo Đurić.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je Konvencija UN o pravima djeteta, usvojena 20. novembra 1989. godine međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija koji je jedinstven i sveobuhvatan jer obezbjeđuje građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava djece; univerzalna je jer se primjenjuje na svu djecu u svim situacijama i holistička je jer polazi od stanovišta da su sva prava temeljna, nedjeljiva, međusobno zavisna i jednako važna. S obzirom da je nasilje, a posebno nasilje nad djecom neprihvatljivo, vjeruje da će se jasno moći utvrditi pravci daljeg djelovanja u cilju eliminisanja svih oblika nasilja nad djecom u Crnoj Gori ili njegovog smanjenja na najmanju mjeru. Uvjeren je da su prevencija, rana intervencija i međusektorska saradnja ključni za postizanje konkretnih, vidljivih rezultata na ovom polju, čemu će Odbor za ljudska prava i slobode, kao i do sada, nastojati da da svoj puni doprinos, u skladu sa nadležnošću utvrđenom Poslovnikom Skupštine Crne Gore.

Istakao je da je akcenat u svim planovima rada Odbora u posljednjih 11 godina, između ostalog, bio na pravima djeteta u cilju dostizanja standarda utvrđenih Konvencijom UN o pravima djeteta. Odbor je posebnu pažnju posvetio ovoj oblasti polazeći i od činjenice da je u oktobru 2010. i junu 2018. Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta. U svom bavljenju zaštitom prava djeteta i pionirskim koracima koje je Odbor preduzimao još prije više od deset godina, ovaj Odbor se rukovodio osnovnim principima Konvencije UN o pravima djeteta koji podrazumijevaju: pravo na život, opstanak i razvoj, najbolji interes djeteta, pravo na participaciju i pravo na nediskriminaciju.

Predsjednik Odbora Vučurović je podsjetio da je Odbor u cilju sveobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka Komiteta za prava djeteta, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio brojne izvještaje, a kada je riječ o nasilju nad djecom, Odbor je razmotrio Strategiju za

prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021. (12. sjednica, 4. decembar 2017) povodom čega je sačinio Izvještaj sa Zaključkom (u 10 tačaka). Takođe, povodom Međunarodnog dana ljudskih prava tri puta je realizovao aktivnosti posvećene pravima djeteta, među kojima je i Konferencija na temu Prava djeteta, sa akcentom na zaštitu djece od svih vidova nasilja, u svjetlu Kampanje Vlade Crne Gore i UNICEF-a „Zaustavimo nasilje“ održana u decembru 2017.

Veoma značajnim smatra i održavanje Drugog Regionalnog sastanka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta-unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ u januaru 2014, koji je Odbor realizovao u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i Delegacijom Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, čime je dat doprinos učešću Crne Gore u kampanji Savjeta Evrope „Jedno od petoro“ posvećenju sprečavanju seksualnog nasilja nad djecom.

Istakao je da je Odbor organizovao i Konsultativno saslušanje predstavnika osam nadležnih institucija na temu: „Implementacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti preduzete na implementaciji Preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. godine“.

Imajući u vidu važnost kontinuiranog praćenja stanja u ovoj oblasti, Vučurović je naglasio da je Planom aktivnosti Odbora za 2021. godinu utvrđeno održavanje Kontrolnog saslušanja predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju preostalih aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti na implementaciji preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. godina.

Upoznao je učesnike Panel diskusije da je Odbor koristio svoja ovlašćenja u pogledu traženja odgovora od Vlade u vezi sa postignućima u pogledu praćenja stanja dječjih prava, koristeći između ostalog nalaze iz izvještaja Ombudsmana, podsticao je razvoj kulture odgovornosti i potpuno koristio svoja zakonska ovlašćenja da od Vlade zatraži konkretne odgovore na izvještaje Ombudsmana o pitanjima koja se tiču djece, što je bila jedna od ključnih preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori koju je na zahtjev UNICEF-a sačinila *Coram International at Coram Children's Legal Centre*. Naglasio je da će i u narednom periodu Odbor koristiti sva svoja ovlašćenja, kako u okviru zakonodavne, tako i u sklopu nadzorne i kontrolne uloge, da doprinese smanjenju nasilja nad djecom, koje je prema brojnim istraživanjima, bilo posebno uvećano tokom pandemije virusa kovid-19.

Ne manje značajnim smatra i posjete ustanovama socijalne i dječje zaštite u kojima borave djeca koje je Odbor organizovao radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava. Upravo u susret obilježavanju Međunarodnog dana djeteta, u svojstvu predsjednika Odbora, 17. novembra ove godine posjetio je Dječji dom „Mladost“ i Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom nakon čega je zaključeno da multisektorska saradnja između države, lokalnih uprava i ustanova socijalne i dječje zaštite mora da bude na većem nivou kako bi ovi servisi bolje funkcionisali.

Predsjednik Odbora Vučurović je uvjeren da su svi učesnici Panel diskusije posvećeni izgradnji kulture nenasilja koja predstavlja prioritet za naše društvo, jer nasilje ne nanosi štetu samo djeci, već ima negativan uticaj na društvo i cijelu zajednicu. Podsjetio je da je pravo svakog djeteta na život, rast i optimalan razvoj osnovno ljudsko pravo i temeljno načelo Konvencije UN o pravima djeteta, tako da su države potpisnice Konvencije u obavezi da preduzimaju sve neophodne mjere radi ostvarenja ovog prava. Stoga je uvjeren da je za zaštitu i unapređenje prava djeteta ključno koliko djeca, njihovi roditelji, ali i cjelokupna javnost imaju razvijenu svijest o pravima djeteta i koliko državne institucije imaju kapaciteta da preduzmu adekvatne mjere na prevenciji i zaštiti djece od nasilja, kao i na zaštiti svih njihovih prava.

Izrazio je nadu da će svi učesnici Panel diskusije u predstojećem periodu imati proaktivan pristup koji će biti baziran na sveobuhvatnijim podacima kako bi se svi oblici nasilja nad djecom učinili vidljivim i politike u toj oblasti kreirale na osnovu preciznih podataka. Saglasan je i da je potrebno uložiti sredstva za upostavljanje službi za podršku žrtvama u zdravstvenom i socijalnom sektoru i usluge podrške porodici i pružanja pomoći, u skladu sa Nacionalnom strategijom za prevenciju i zaštitu djece od nasilja, na šta je ukazano i u posljednjem Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori.

Iako ohrabruje ostvareni napredak u oblasti prava djeteta, i dalje se suočavamo sa izazovima na čijem rješavanju moramo zajednički raditi, za šta Odbor za ljudska prava i slobode iskazuje punu spremnost da u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim Poslovníkom da puni doprinos.

Poslanik Vučurović vjeruje da odgovor nadležnih institucija i njihovi kapaciteti da pruže efikasnu prevenciju i zaštitu djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kroz integrativni pristup i partnerstvo i dalje predstavljaju izazov, kao što je to Odbor za ljudska prava i slobode konstatovao i prije nekoliko godina, pa se nada da ćemo nastaviti da preduzimamo zajedničke i sinhronizovane aktivnosti na rješavanju identifikovanih problema. Zadatak svih je da doprinesemo izgradnji boljeg, pravednijeg društva i društva jednakih mogućnosti po mjeri svakog djeteta, jer "Čovječanstvo duhuje djeci najbolje što ima", zaključio je predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović.

Koordinatorica programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Nela Krnić smatra važnim da se putem kampanja podiže svijest ljudi o nasilju nad djecom i da se govori o tome šta je nasilje kako bismo ga lakše i prepoznali. Mišljenja je da država treba da ima jaču ulogu u ovom domenu. Ukazala je i na važnost participacije djece u svim ovim procesima.

Rukovoditeljka Grupe za suzbijanje maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici u Ministarstvu unutrašnjih poslova Snežana Vujović govorila je o djelovanju policije, te naglasila težnju da se podigne standard za rad sa djecom i stvori ambijent za zaštitu njihovog najboljeg interesa. Naglasila je da svaki drugi posao na nacionalnom nivou nema i neće imati uspjeha ukoliko ne obezbijedimo zdravu sredinu i uslove za kompletan razvoj djece i omladine.

Socijalna radnica u Centra za socijalni rad u Baru Vesna Jukić istakla je da nijedna institucija samostalno ne može riješiti slučaj nasilja, ali da dobar multisektorski pristup rješava problem. Ona je naglasila da je pravovremena odluka jedan od ključnih segmenata, jer ako pustimo da nasilnik dobije na vremenu, onda smo sve vrijeme za to dijete izgubili.

Sutkinja Osnovnog suda u Podgorici Ivana Becić smatra da je važno poraditi generalno na sistemu zaštite djece, a to je jedino moguće ako se pristupi praktičnom rješavanju određenih problema i ukoliko čujemo jedni druge.

Izvršna direktorica NVO "Centar za ženska prava" Maja Raičević je istakla da pitanje nasilja u porodici koje se često tretira kao nasilje nad ženama, potrebno posmatrati s aspekta najboljeg interesa djeteta i zaštite prava djeteta. Smatra da se ne može tretirati zaštita djece u porodici odvojeno od zaštite nenasilnog roditelja, tj. onog roditelja koji pruža podršku i predstavlja na neki način zaštitu djeteta od drugog roditelja ili koji je njegujući roditelj koji svojim bliskim odnosom sa djetetom može u velikoj mjeri da ublaži posledice nasilja.

Psiholog Centra za mentalno zdravlje Doma zdravlja u Podgorici Danilo Đurić govoreći o kategorijama nasilja koje trpe najmlađi, posebno se osvrnuo na djecu koja su svjedoci porodičnog nasilja, izvjesnog negativnog obrasca u ponašanju roditelja, što, nerijetko utiče na strukturu, dinamiku i karakter u odrasloj dobi, a što je otvoren problem koji u Crnoj Gori nije dovoljno prepoznat i često se tretira kao „sudbina“.

U diskusiji su učestvovali zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković i zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za oblast prava djece, socijalnu zaštitu i mlade Snežana Mijušković.

Na kraju događaja zaključne riječi dali su predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić i šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić je istakao da je srž problematike izrekla najmlađa učesnica, mlada reporterica UNICEF-a Milena, a iz njenog izlaganja može se zaključiti da je na svima nama nikad veća odgovornost i da je nikad teže biti dijete u Crnoj Gori. Nama vrlo često nije problem forma, nego praksa, odnosno primjena, implementacija i rezultati. Važno je da u praktičnom smislu svi osjete snagu države, snagu institucija i da niko ne može biti iznad institucija. Time ne šaljete samo poruku prestupniku, već će poruka doći do svih. I zato je bitno da damo jedinstven, sinhronizovan, zajednički odgovor.

Mladost jeste naša snaga, naša budućnost, to je temelj i nešto što moramo ostaviti u jednom istinski zdravom, principijelnom i mnogo povoljnijem ambijentu, za nova odrastanja i nove generacije, bitno drugačijem u odnosu na ono čemu danas svjedočimo, zaključio je predsjednik Bečić.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander je saglasan da ova tema nadilazi političke interese, jer je ovo nešto što je od značaja za kompletnu Crnu Goru. Takođe, važno je da imamo ovakve forume na kojima možemo otvoreno i jasno da govorimo o onome što je neophodno da se desi, a od Milene smo jasno čuli da je neophodno djelovanje, zaključio je Santander.

Na događaju su prikazani video snimci koje je u različitim prilikama pripremao UNICEF na temu zaštite djece od nasilja, kao i u svrhu podizanja svijesti o nasilju nad djecom i promocije servisa putem kojih se djeca u riziku ili žrtve nasilja mogu obratiti za pomoć, a emitovano je i obraćanje izvršnog direktora Globalnog partnerstva za zaustavljanje nasilja dr Hauarda Tejlora.

INFORMACIJA
O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR ALBINA ĆEMANA
NA ŠESTOM SASTANKU UPRAVLJAČKOG ODBORA MREŽE ODBORA ZA LJUDSKA
PRAVA I RODNU RAVNOPRAVNOST ZAPADNOG BALKANA (HUGEN),
održanom 23. novembra 2021. godine

Član Odbora za ljudska prava i slobode dr Albin Ćeman učestvovao je na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine.

Na sastanku je učestvovao i član Odbora za rodnu ravnopravnost Maksim Vučinić.

Na sastanku koji je okupio predstavnike odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost iz pet država Zapadnog Balkana: Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Srbije i Republike Sjeverne Makedonije, uvodna obraćanja su imali direktor Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan Emil Atanasovski i predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije Muamer Bačevac. Atanasovski je istakao da je sastanak dobra prilika za diskusiju i razgovor o daljim koracima i pravcima rada, kao i mogućnostima nastavka projekta. Muamer Bačevac je naglasio da su aktivnosti koje su bile u fokusu rada HUGEN-a bile važne za jačanje kontrolne uloge parlamenata i praćenje sprovođenja zakona, kao i da je pilot projekat post-zakonodavnog nadzora pomogao da se sagleda nadzorna uloga parlamenata.

Programski menadžer Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivan Radojević je podsjetio da je predsjedavajuća HUGEN-a u periodu od oktobra 2019. do decembra 2020. bila Nada Drobnjak, bivša predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, a u periodu od decembra 2020. do novembra 2021. Vasilika Hisi, zamjenica predsjednika Parlamenta Albanije i predsjednica Pododbora za ljudska prava.

Naglašavajući značaj saradnje parlamenata u regionu i dalji razvoj kulture saradnje i razmjene iskustava, kao i zajedničke aktivnosti u oblasti post-zakonodavnog nadzora, Vasilika Hisi je podsjetila da je uspješno kreirano osam izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru koji ostaju u nasleđe parlamentima, kao jedan od važnih rezultata i postignuća.

Za novog predsjedavajućeg HUGEN-a izabran je poslanik Muamer Bačevac, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije.

Na sastanku je bilo riječi o daljoj održivosti Mreže i pravcima rada, jer trenutni projekat Vestminsterske fondacije za demokratiju „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“ koji je podržan od strane norveškog Ministarstva spoljnih poslova ističe krajem marta 2022.

Posebna pažnja je posvećena dijeljenju iskustava članova Upravljačkog odbora HUGEN-a o dosadašnjim rezultatima rada. Naglašeno je da je Mreža odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost

Zapadnog Balkana jedan od istaknutijih primjera saradnje i da pilot proces post-zakonodavnog nadzora predstavlja jedinstvenu praksu koja je doprinijela jačanju nadzorne uloge parlamenata.

Poslanica Miomirka Melank, predsjednica Komisije za zaštitu ljudskih prava i sloboda Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je dala punu podršku nastavku projekta i radu HUGEN-a, ističući da Mreža predstavlja rijedak primjer parlamentarne saradnje u regionu, da su prilike za dijeljenje iskustava i nova saznanja bile veoma korisne i da je potrebno jačati mehanizme nadzorne uloge parlamenata. Naglašavajući značaj bavljenja temama uticaja pandemije covid-19 na osjetljive grupe, predložila je da se uključe i teme poput statusa medija. Istakla je da je proces izrade izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru doprinio i da se novi Predlog zakona o sprečavanju nasilja u porodici nađe u Parlamentu Federacije BiH. Takođe, predložila je i da se imena svih prethodnih i sadašnjih članova odbora HUGEN-a objave na veb sajtu, kako bi se ojačao kredibilitet Mreže i istakla širina djelovanja, kao i brojnost učesća parlamentaraca iz regiona.

Poslanik Maksim Vučinić, član Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, je istakao da je pilot projekat post-zakonodavnog nadzora pomogao da se ojača kontrolna uloga parlamenta i zahvalio Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju na podršci, uz želju za nastavak saradnje.

Poslanica Gordana Siljanovska Davkova, predsjednica Odbora za jednake šanse za žene i muškarce Skupštine Republike Sjeverne Makedonije smatra da HUGEN mora nastaviti rad s obzirom da trenutno ne postoje drugi regionalni parlamentarni mehanizmi koji omogućuju razmjenu iskustava i znanja o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti.

Tokom diskusije, učesnici i učesnice su više puta naglašavali važnost nastavka aktivnosti na jačanju nadzorne uloge parlamenata, kao i na praćenju preporuka iz izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru.

S obzirom da trenutni projekat ističe 31. marta 2022. godine, istaknuta je neophodnost pristupa novim donatorima kako bi se obezbijedila sredstva za dalji nastavak projekta. Tome bi trebalo da doprinesu i pisma podrške svakog odbora koji učestvuju u radu HUGEN-a. Jedna od mogućnosti je i da svaki odbor od svog parlamenta dobije manja sredstva za rad Mreže koja bi omogućila zajedničke sastanke, regionalnu saradnju i razmjenu iskustava.

Na sastanku je bilo riječi o aktivnostima realizovanim od januara do novembra ove godine kada su održana tri multilateralna sastanka na kojima je bilo riječi o uticaju pandemije na žene i osobe sa invaliditetom, kao i o unapređenju položaja pripadnika romske zajednice i primjeni regionalne deklaracije o integraciji Roma iz Poznanja koji je iniciran od strane Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore. Takođe, održana je Druga godišnja konferencija HUGEN-a koja je bila posvećena jačanju uloge parlamenata u zaštiti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u periodima krize. Organizovan je PLS vebinar, kao i napredni kurs o post-zakonodavnom nadzoru. Završeno je i objavljeno osam izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru.

Najavljene su aktivnosti koje će se realizovati u narednom periodu, među kojima je Međunarodna konferencija o unapređenju položaja romske zajednice koja je inicirana od Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova i Pododbora za pitanja Roma Narodne skupštine Republike Srbije i podržana od Misije OEBS-a u Srbiji, planirana za 8. decembar 2021. u Beogradu. Takođe, 27. januara 2022. godine planirano je održavanje multilateralnog sastanka Odbora za ljudska prava Parlamenta Austrije i HUGEN-a o aktuelnim trendovima u oblasti ljudskih prava na Zapadnom Balkanu i Austriji, kada će biti održan i Sedmi sastanak Upravljačkog odbora HUGEN-a. Sredinom marta 2022. očekuje se Treća godišnja konferencija HUGEN-a i Osmi sastanak Upravljačkog odbora HUGEN-a.

Na sastanku je zaključeno da Mreža odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost predstavlja jedan od dobrih vidova saradnje parlamenata u regionu Zapadnog Balkana i da je pilot proces post-zakonodavnog nadzora važan korak u jačanju nadzorne i kontrolne uloge parlamenata. Ocijenjeno je da Mreža treba da nastavi sa radom i da je neophodno jačati kapacitete parlamenata kako bi nastavili primjenu post-zakonodavnog nadzora, kao modernog ex-post mehanizma.

INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDsjedNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
JOVANA JOLA VUČUROVIĆA NA REGIONALNOJ KONFERENCIJI
„INKLUZIVNE POLITIKE ZA ROME“,
održanoj 8. decembra 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović učestvovao je na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome” održanoj 8. decembra 2021. godine u hibridnom formatu.

Konferenciju je organizovao Pododbor za pitanja Roma Narodne skupštine Republike Srbije u saradnji sa Mrežom odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN) i Vestminsterskom fondacijom za demokratiju, uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji.

Pored članova Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana u kojoj učestvuju parlamenti iz šest država Zapadnog Balkana, na konferenciji su učestvovali i članovi drugih parlamenata, kao i predstavnici organa izvršne vlasti, nezavisnih institucija, drugih organa i organizacija koje se bave unapređenjem položaja Roma.

Na konferenciji su razmijenjena mišljenja i iskustva o društvenom položaju Roma i njihovoj participaciji u institucijama. Regionalni pristup i razmjena iskustava omogućili su učesnicima da se upoznaju sa primjerima dobre prakse o mjerama afirmativne akcije koje se preduzimaju u odnosu na Rome. Pozdravne govore su imali: dr Muamer Bačevac, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, prof. dr Dragoljub Acković, predsjednik Pododbora za pitanja Roma Narodne skupštine Republike Srbije, Agnes Bodens, šefica Sektora za demokratizaciju i upravljanje u Misiji OEBS-a u Srbiji, Emil Atanasovski, direktor Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan i Miloš Lučić, ministar za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije dr Muamer Bačevac je ocijenio da je socijalna inkluzija Roma evropsko pitanje i da regionalna saradnja po pitanju unapređenja položaja Roma doprinosi ukupnim evropskim integracijama. U Srbiji živi oko 150.000 pripadnika romske nacionalne manjine, od čega oko 60% Roma živi u nehiigijenskim naseljima. Romkinje su u težem položaju od muškaraca i njihov prosječan životni vijek u Srbiji iznosi 48 godina, samo trećina Romkinja završi osnovnu školu, a od ukupnog broja nepismenih u okviru romske populacije 75% su žene. Razumijevajući značaj rješavanja ovih problema, Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova je početkom ove godine formirao Pododbor za pitanja Roma. Prethodne sedmice su na plenarnoj sjednici Skupštine Srbije razmatrali Izvještaj Evropske komisije o Republici Srbiji u kojem je ukazano na mjere koje je potrebno preduzeti u cilju unapređenja položaja Roma. Saopštio je da Srbija izdvaja značajna sredstva za finansiranje rada Nacionalnog savjeta Roma, kao i sredstva za funkcionisanje institucija značajnih za romsku nacionalnu manjinu i za projekte koji afirmišu njihovu kulturu. Ukupna sredstva dodijeljena iz budžetskog fonda za nacionalne manjine za projekte romske nacionalne manjine od 2017. do 2021. iznose više od 22 miliona dinara.

Predsjednik Pododbora za pitanja Roma prof. dr Dragoljub Acković je zahvalio Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju i OEBS-u na podršci u organizaciji regionalne konferencije, kao i svima koji su se odazvali pozivu za učešće na ovom događaju.

Šefica Sektora za demokratizaciju i upravljanje u Misiji OEBS-a u Srbiji Agnes Bodens je saopštila da podržavaju Pododbor za pitanja Roma kako bi se unaprijedio položaj Roma, a posebno Romkinja. Takođe, podržavaju Vladu Srbije u aktivnostima na inkluziji Roma. Romima pružaju podršku u stanovanju i pristupu javnim uslugama i javnom zdravlju, dok su prošle godine pružali hitnu podršku Romima koji žive u neformalnim naseljima, kao i romskoj djeci u učenju putem interneta. Pokrenuli su aktivnosti koje su planirane za oktobar sledeće godine kada će organizovati informativne sesije za četiri ključna naselja u Beogradu u kojima dominantno žive Romi. Naglasila je značaj regionalne saradnje koja je izuzetno važna u tretiranju svih zajedničkih problema.

Emil Atanasovski, direktor Vestminsterske fondacije za demokratiju je informisao o Mreži odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost koja je formirana u okviru projekta Vestminsterske fondacije za demokratiju i koja okuplja 15 komisija i odbora iz osam parlamenata u regionu Zapadnog Balkana. Podsjetio je da je jedan od prvih zajedničkih prioriteta HUGEN-a bilo pilotiranje procesa post-zakonodavnog nadzora, što je rezultiralo izradom osam izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru koji sadrže konkretne preporuke i korake za unapređenje zakona ili politika. Izrazio je zadovoljstvo činjenicom da već postoje neki pozitivni primjeri koji su doveli do unapređenja određenih zakona ili politika. Istakao je primjer Komisije za zaštitu ljudskih prava i sloboda i Komisije za jednakopravnost polova iz Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine koje su nakon objavljivanja izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru predložile i usvojile zajednički predlog o dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji je kasnije usvojen od strane Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Takođe, istakao je aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore koji je nakon objavljivanja Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru i organizovanja Treće sjednice Odbora u januaru 2021. usvojio Zaključak (u 19 tačaka) koji je izuzetno bitan, jer je Odbor nastavio da prati realizaciju preporuka iz Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru i status njihove primjene i pozvao nadležne institucije, ministarstva i državne organe da rade na implementaciji preporuka iz Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Atanasovski je saopštio da pripadnici romske zajednice predstavljaju jednu od najdiskriminisanijih grupacija u regionu Zapadnog Balkana, a pod uticajem pandemije kovida dodatno su suočeni sa problemima u zapošljavanju i obrazovanju. Podsjetio je i na ključne zaključke sa Multilateralnog sastanka HUGEN-a na temu „Unapređenje položaja romske zajednice- Primjena regionalne deklaracije o integraciji Roma iz Poznanja“, održanog u septembru ove godine kada je zaključeno:

- neophodno je dalje podsticanje uključivanja Roma i Romkinja u politički život, procese donošenja odluka, formiranje političkih partija koje bi rješavale egzistencijalna pitanja u ciljuospješivanja položaja romske zajednice, poštujući princip “o Romima uz Rome”;

- pandemija covid-19 je dodatno uticala na pogoršanje položaja pripadnika romske zajednice. Veliki broj pripadnika romske zajednice koji su bili radno angažovani u neformalnom sektoru ili su bili zaposleni ostali su bez posla, kao i bez zdravstvenog osiguranja;

- potrebno je dodatno osnaživanje kapaciteta i korišćenje potencijala nezavisnih tijela poput Ombudsmana i Povjerenika za ravnopravnost kako bi se ukazalo na povrede prava pripadnika romske nacionalnosti;

- potrebno je jačanje saradnje sa organizacijama civilnog društva, kako bi se mobilisali resursi lokalnih zajednica koji mogu pomoći dalje socijalno uključivanje romskog stanovništva u sredinama gdje žive i

- potrebno je dalje jačanje regionalne saradnje i razmjena iskustava u cilju poboljšanja društveno-ekonomskog položaja pripadnika romske populacije i s tim u vezi, podsticanje inicijativa svih članova HUGEN-a i jačanje kapaciteta HUGEN-a u širenju prakse i uticaja na širu zajednicu.

Ministar Miloš Lučić je saopštio da su Romi u Bosni i Hercegovini najbrojnija i najranjivija nacionalna manjina i žive na području skoro 70 lokalnih zajednica. Prihvatanjem Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma i Romkinja u sklopu procesa proširenja Evropske unije iz 2019. godine, Ministarstvo je uz podršku Regionalne inicijative i projekta za uključivanje Roma Zapadnog Balkana, nastavilo aktivnosti na inkluziji Roma, obavezujući se da na konkretan način poboljša njihov položaj u pogledu obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, stanovanja, matičnih knjiga i nediskriminacije do trenutka pristupanja EU. Napomenuo je da je Bosna i Hercegovina usvojila više dokumenata po pitanju pravnog i ekonomskog položaja romske manjine. Na osnovu akcionih planova u posljednjih deset godina iz budžeta Bosne i Hercegovine i drugih nivoa vlasti, uključujući i donatorska sredstva izdvojeno je blizu 51 milion konvertibilnih maraka. Ministar Lučić je naveo da je tokom 2020. godine Ministarstvo pokrenulo aktivnosti na izradi Akcionog plana za inkluziju Roma i Romkinja u BiH za period 2021-2025. godinu čiji sadržaj se direktno oslanja na ciljeve sadržane u Strateškom okviru EU za ravnopravnost, inkluziju i uključivanje Roma i Deklaraciju o integraciji Roma iz Poznanja. Do 2030. godine potrebno je obezbijediti približno 98 miliona konvertibilnih maraka kako bi se u značajnoj mjeri popravio položaj Roma u BiH. U

okviru ovog Plana po prvi put su programirana sredstva za realizaciju pet strateških ciljeva: jačanje sistema podrške, koordinacije i monitoringa kako bi se smanjila diskriminacija Roma i Romkinja; unapređenje zapošljavanja Roma i Romkinja; poboljšanje uslova stanovanja romske populacije u BiH; unapređenje, dostupnost i kvalitet zdravstvene zaštite te poboljšanje obrazovanja efikasnijom realizacijom Okvirnog plana o obrazovnim potrebama. Posebno je istakao važnost unapređenja implementacije regionalnih standarda o javnim budžetima vezanim za integraciju Roma kako bi došli do romskih zajednica i poboljšanje korišćenja donatorskih sredstava uključujući instrumente pretpristupne pomoći.

Nakon pozdravnih govora otvorena je izložba „Materijalna kultura Roma“ u organizaciji Muzeja romske kulture u Beogradu.

Na prvom panelu na temu „Društveno učešće romske nacionalne zajednice: normativni i institucionalni okvir u regionu (pregled statusa na nivou zakonodavstva i strategija)“ uvodničar je bio prof. dr Dragoljub Acković, predsjednik Pododbora za pitanja Roma, a na panelu su govorili: Ninoslav Jovanović, Gordana Siljanovska- Davkova, Jovan Jole Vučurović, Miomirka Melank i Lazar Prodanović. Prof. dr Dragoljub Acković, predsjednik Pododbora za pitanja Roma je upoznao učesnike sa istorijatom političke participacije predstavnika romske zajednice u regionu i posebno istakao učešće Roma na različitim nivoima vlasti u Srbiji.

Državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Vlade Republike Srbije Ninoslav Jovanović je saopštio da je u toku revizija Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja 2016-2025. godina u cilju njenog usklađivanja sa Evropskom okvirnom strategijom za Rome, Deklaracijom o integraciji Roma iz Poznanja i Zakonom o planskom sistemu u Republici Srbiji. Najvažnije im je da obezbijede da Strategija bude primjenjiva na lokalnom nivou. Preko 70% aktivnosti koje Srbija treba da preduzme na putu ka Evropskoj uniji odnosi se na nadležnosti opština i gradova. Informisao je da imaju Koordinaciono tijelo za praćenje realizacije ove Strategije, kojim predsjedava premijerka i čiji su članovi svi ministri. Istakao je da tokom aktuelne pandemije u romskim naseljima nijesu zabilježene veće razmjere pandemije u odnosu na druge sredine, jer su im sistemski pružali podršku i utrošili su 2,5 miliona eura da „dovedu vakcinaciju u romska naselja“. Dijelili su flajere prevedene na 22 jezika nacionalnih manjina. Na početku pandemije podijelili su maske, pakete sa sredstvima za dezinfekciju, a trenutno za 545 romskih porodica obezbjeđuju pristup vodosnadbijevanju. Podijelili su preko 500 tablet računara romskim učenicima kako bi mogli da prate onlajn nastavu. Evropska unija im zamjera zbog nedovoljnog učešća Roma u javnoj upravi, pa u okviru već pokrenutog programa planiraju zapošljavanje 60 visokoobrazovanih Roma u lokalnim samoupravama. Na jednoj, nedavno održanoj konferenciji je istaknuto da je procjena da zbog radne neangažovanosti Roma, Srbija gubi preko 400 miliona eura, zbog čega će pokrenuti aktivnosti na otvaranju novih radnih mjesta za Rome kako bi mogli da im obezbijede ekonomsku sigurnost.

Predsjednica Komisije za jednake mogućnosti muškaraca i žena Republike Sjeverne Makedonije Gordana Siljanovska Davkova je informisala da prema popisu stanovništva iz 2004. godine u njihovoj državi živi 2,66% Roma, ali vjeruje da je njihov stvarni broj mnogo veći. U Preambuli Ustava naveden je i romski narod. Članom 9 Ustava garantuje se jednakost svih građana, ali je uvjerena da Romi ipak nijesu ravnopravni sa drugima i predstavljaju najugroženiju zajednicu. Jedna od temeljnih vrijednosti ustavnog poretka Makedonije je pravična zastupljenost građana u organima državne vlasti na svim nivoima. Smatra da se ova vrijednost u praksi ne primjenjuje, jer se stvara model u kojem nema puno mjesta za manje nacionalne zajednice, pa je procenat zastupljenosti Roma u državnim javnim organima oko 1%, što nije pravično. Do 2001. postojao je Savjet za nacionalne zajednice u kojem su sve zajednice bile paritetno zastupljene, ali od 2001. godine stvoreno je tijelo od 19 članova u kojem je sedam Makedonaca, sedam Alabanaca i po jedan predstavnik iz svih drugih zajednica. U opštini Šuto Orizari u kojoj je većinsko romsko stanovništvo gradonačelnik je redovno bio pripadnik Roma. U toj opštini postoji i škola na romskom jeziku. Imaju osam romskih političkih partija, a aktivno je i desetak romskih nevladinih organizacija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Jovan Jole Vučurović je istakao da Crna Gora u skladu sa smjernicama iz Izveštaja Evropske komisije u kontinuitetu preduzima aktivnosti u cilju inkluzije Roma i Egipćana, što je rezultiralo značajnim poboljšanjem njihovog položaja, a što je prepoznato i od relevantnih međunarodnih subjekata.

Upoznao je učesnike i sa navodima iz najnovijeg Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori iz oktobra ove godine u dijelu koji se tiče Roma. Kada je riječ o društvenom učešću Roma u Crnoj Gori, istakao je da učešće ili zastupljenost pripadnika manjina u političkom i javnom životu ima uporište u postojećem zakonodavstvu. Ustav Crne Gore u članu 79 tačka 9 i 10 jemči pravo na autentičnu zastupljenost pripadnika manjina u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine znatan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije, kao i pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Zakonom o izboru odbornika i poslanika na bliži način definisana je ova Ustavna garancija manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama.

Informisao je da je Romski savjet 18. novembra 2021. godine podnio Skupštini Crne Gore Inicijativu za smanjenje aktuelnog cenzusa sa 0,70 na 0,35%, po sistemu afirmativne akcije, što bi podrazumijevalo izmjenu Zakona o izboru odbornika i poslanika. U Inicijativi se navodi da Romi kao ravnopravan politički subjekt u Crnoj Gori još uvijek ne postoje i glas Roma se ne čuje tamo gdje se odlučuje-u Parlamentu Crne Gore, pa Romi ne mogu na adekvatan način da artikuliraju političke interese, preko svojih izabranih predstavnika u crnogorskom parlamentu, što dovodi do toga da njihovi problemi ostaju neprimijećeni. Iz Romskog savjeta navode da je neophodno da sastav parlamenta u potpunosti odražava sve društvene raznolikosti i garantuje političku jednakost. Inicijativa je, u skladu sa Poslovnikom Skupštine Crne Gore, prosljeđena i Vladi Crne Gore. Predsjednik Odbora je podsjetio da je sličnih inicijativa bilo i u prethodnom periodu. Tako je 2013. godine Nacionalni savjet Roma podnio zahtjev, a Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore pokrenuo inicijativu za izmjene i dopune člana 94 stav 1 tačka 2 Zakona o izboru odbornika i poslanika kojim je utvrđen zakonski princip o sticanju prava na jedan poslanički mandat koji se, za sada, primjenjuje samo za pripadnike hrvatskog naroda. Predložili su da Skupština Crne Gore obezbijedi ovaj zakonski princip i za pripadnike romske manjinske zajednice u Crnoj Gori. Takođe, grupa nevladinih organizacija „Mladi Romi“, „Građanska alijansa“, „Centar za demokratsku tranziciju“, „Phiren Amenca“ i „Centar za romske inicijative“ 4. aprila 2018. godine, povodom obilježavanja Međunarodnog dana Roma, podnijela je Inicijativu Skupštini Crne Gore za izmjenu Zakona o izboru odbornika i poslanika.

Naglasio je da Zakon do sada nije promijenjen na način predložen u Inicijativama iz 2013. i 2018, dok ostaje da se vidi kakve će biti reakcije na nedavno podnešenu inicijativu Romskog savjeta. Povećanje nivoa učešća romske i egipćanske zajednice u društvenim tokovima se postiže kroz osposobljavanje predstavnika Roma i Egipćana, posebno žena i mladih, za učešće u procesu odlučivanja i većoj uključenosti u društveni život. U tom pogledu, poslanik Vučurović smatra da je u narednom periodu važno nastaviti sa edukativnim aktivnostima predstavnika romske i egipćanske zajednice u cilju njihovog osposobljavanja za učešće u javnom i političkom životu. Potrebno je izgraditi prilike za društveno osnaživanje romske i egipćanske zajednice, posebno na lokalnom nivou, kroz razvijanje inkluzivnih i participativnih procesa od strane lokalnih samouprava i organizacija.

Istakao je da je krajem 2019. godine u Crnoj Gori formirana prva romska politička partija- Demokratska partija Roma, dok postoji i građanska inicijativa Građanski pokret Roma i Egipćana- UPRE (Ujedinjeni pokret Roma i Egipćana). Međutim, Demokratska partija Roma nije učestvovala na parlamentarnim izborima održanim 30. avgusta 2020, dok najavljuje učešće na lokalnim izborima za Glavni grad Podgoricu, čije se održavanje očekuje u maju sledeće godine.

Predsjednik Vučurović je informisao da u 27. sazivu Skupštine Crne Gore nema pripadnika romske populacije. Međutim, to ne znači da se poslanici aktuelnog saziva Parlamenta ne zalažu za poštovanje i unapređenje prava pripadnika romske populacije.

Istakao je da je od velike važnosti konstituisanje i djelovanje Romskog savjeta, koji po Zakonu o manjinskim pravima i slobodama predstavlja i zastupa ovu zajednicu, podnosi predloge nadležnim organima za unapređenje njihovih prava, podnosi inicijativu predsjedniku države da ne proglasi zakon kojim se narušavaju prava ove zajednice, učestvuje u planiranju i osnivanju vaspitno-obrazovnih institucija, daje mišljenje na predmetne programe koji izražavaju posebnost ove zajednice, predlaže upis određenog broja studenata na Univerzitet Crne Gore, pokreće inicijativu za izmjenu propisa i drugih akata kojima se uređuju prava pripadnika ove zajednice i drugo.

Osim značajne uloge Romskog savjeta, važno je pomenuti i postignuti napredak koji se ogleda u formiranju i djelovanju različitih nevladinih organizacija koje se sve više uključuju u rješavanje egzistencijalnih pitanja ove grupacije. Međutim, većini romskih i egipćanskih organizacija civilnog društva još uvijek nedostaju kapaciteti potrebni za postizanje jačeg uticaja na promjenu položaja romske i egipćanske zajednice. Nedostaju im kapaciteti za praćenje primjene mjera povezanih sa strategijama i politikama usmjerenim na uključivanje Roma i Egipćana i poboljšanje njihovog položaja, nedostaju vještine potrebne za uspješno privlačenje donatorskih sredstava, finansijski kapaciteti, znanja i vještine za kreiranje kvalitetnih projekata, uspješnu primjenu i praćenje učinka i kvaliteta realizovanih aktivnosti. Takođe, treba sprovesti dugoročne aktivnosti u cilju školovanja i osposobljavanja određenog kadra iz redova pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz finansijsku podršku države.

Kako bi se unaprijedilo stanje u ovoj izuzetno važnoj oblasti, predsjednik Odbora Vučurović smatra da je u narednom periodu potrebno staviti poseban akcenat na:

- zastupljenost i uključenost romskih i egipćanskih organizacija prilikom definisanja javnih politika i sprovođenja javnih rasprava;

- jačanje saradnje između državnih organa i civilnih organizacija koje se bave pravima Roma i Egipćana, posebno u dijelu koji se odnosi na prava žena, djece i mladih;

- jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za privlačenje EU donatorskih sredstava i

- uvođenje rodne dimenzije u sve segmente javne politike, posebno u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, dječje brige i suzbijanja višestruke diskriminacije, uključujući nasilje nad ženama i dječji ugovoreni brak, što je definisano i najnovijom Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana za period 2021-2025. usvojenom na sjednici Vlade Crne Gore u septembru ove godine, a koju je i Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore razmotrio na 16. (Tematskoj) sjednici održanoj povodom obilježavanja 5. novembra- Svjetskog dana romskog jezika.

Poslanik Vučurović je zaključio da smo svjesni da inkluzija romske zajednice u naše društvo predstavlja složen i dugoročan proces koji zahtijeva multidisciplinarni pristup. Odbor u kontinuitetu ohrabruje preduzimanje kontinuiranih i koordiniranih aktivnosti od strane svih zainteresovanih subjekata na unapređivanju i podsticanju saradnje između državnih resora koji se bave pitanjima RE populacije, razvijanju saradnje sa međunarodnim organizacijama i NVO sektorom, njegovanju direktne saradnje sa romskom zajednicom u Crnoj Gori, uz naglasak da se u realizaciji svih aktivnosti moraju rukovoditi principom poštovanja ljudskih prava i jednakim pristupom pravima za sve.

Predsjednik Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Lazar Prodanović je saopštio da je Bosna i Hercegovina jedna od rijetkih država Evrope u kojoj je presudom Evropskog suda za ljudska prava utvrđena diskriminacija ostalih pripadnika nacionalnih manjina u smislu mogućnosti kandidovanja na pozicije člana Predsjedništva i Doma naroda. Ova presuda punih 12 godina nije ispoštovana od strane Bosne i Hercegovine. U Bosni i Hercegovini Romi, kao najbrojnija nacionalna manjina ne participiraju u zakonodavnim tijelima, niti na nivou države, niti na nivou entiteta. Samo u šest opština ima Roma odbornika, što je minimalna zastupljenost. Skoro beznačajno je njihovo učešće u izvršnim tijelima na svim nivoima vlasti. U 24 lokalne zajednice oko 1.500 romskih porodica je u potrebi za legalizacijom stambenih objekata. Niska je stopa upisa romske djece u škole i nedovoljan je njihov obuhvat zdravstvenom zaštitom. Zaključio je da je inkluzija Roma u Bosni i Hercegovini hronični problem kojem treba posvetiti posebnu pažnju.

Predsjednica Komisije za zaštitu ljudskih prava i sloboda Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine Miomirka Melank je saopštila da je složena struktura vlasti u Bosni i Hercegovini jedan od glavnih faktora koji ometaju poštovanje ljudskih prava i sloboda. Međutim, nesumnjivo je da su se u poslednjih nekoliko godina u Bosni i Hercegovini desili određeni pomaci u ostvarivanju prava Roma. Značajan doprinos unapređenju stanja u ovoj oblasti dalo je priključivanje Inicijativi „Dekada uključenja Roma“ iz 2008. godine. Informisala je o zakonodavnom, strateškom i institucionalnom okviru Bosne i Hercegovine u ovoj oblasti.

Uvodničar na drugom panelu na temu „Mjere afirmativne akcije: primjeri dobre prakse na nivou praktičnih mjera i sprovođenja politika“ bio je Sokolj Beganaj, načelnik Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, a na istom su učestvovali: Jožek Horvat Muc,

predstavnik Saveza Roma Slovenije, Sandra Joković, poslanica Narodne skupštine Republike Srbije, Dervo Sejdić, predsjednik NVO „Sara Kali romski informativni centar“, Ismail Kamberi, član Komisije za prevenciju i zaštitu od diskriminacije Republike Sjeverne Makedonije i Dejan Vlajković, generalni sekretar Nacionalnog savjeta romske nacionalne manjine u Srbiji.

Načelnik Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana Sokolj Beganaj je informisao o ključnim pomacima ostvarenim u inkluziji Roma u Crnoj Gori. Putem Regionalnog stambenog programa izgrađene su 233 stambene jedinice za pripadnike romske i egipćanske zajednice, a uz pomoć HELP-a obezbijeđeno je još 100 stambenih jedinica. Završeno je mapiranje romskih naselja u Crnoj Gori. Kada je u pitanju obrazovanje, angažovana su 22 saradnika. Sva djeca iz područnog odjeljenja na Koniku su integrisana u sedam gradskih škola i obezbijeđen im je prevoz. Sistemski su riješene stipendije za romske i egipćanske srednjoškolce i studente. Ove godine je zaposleno preko 40 romskih saradnika. Po prvi put u Crnoj Gori jedan Rom je načelnik direkcije u državnoj upravi i predsjednik Komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama. Ohrabrujeće je da će biti riješen pravni status svih Roma u Crnoj Gori. Otvoreno je radno mjesto za urednika romskog programa na RTCG. Rom je rukovodilac sektora za zaštitu djece i mladih u Centru za socijalni rad u Herceg Novom i konkurisao je za direktora tog Centra. Beganaj je najavio da će ove godine Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana dodijeliti 320.000 eura nevladinim organizacijama, dok će 250.000 eura biti dodijeljeno od strane Direkcije za manjine, gdje pored Roma za sredstva mogu aplicirati i pripadnici drugih manjina. Zaključio je da je Crna Gora prva zemlja u regionu koja je usvojila novu Strategiju socijalne inkluzije Roma 2021-2025. usklađenu sa Evropskim okvirom za Rome i Deklaracijom iz Poznanja.

Jožek Horvat Muc, predstavnik Saveza Roma Slovenije je ukazao na značaj Nacionalnog programa za Rome, navodeći da ove godine pripremaju novi program. Putem tog programa, iz državnog budžeta se godišnje obezbjeđuje od šest do osam miliona eura. Ustavom Slovenije Romi su priznati kao manjina, a imaju i Zakon o Romima. Veoma značajni su i romski asistenti. Preko Romskog informativnog centra izdaju romske knjige i časopise. U Sloveniji je oko 30% nelegalizovanih romskih naselja. Članstvo u Evropskoj uniji i pretpristupni fondovi koji su im bili na raspolaganju prije formalnog članstva značajno su doprinijeli i poboljšanju položaja Roma.

Poslanica Narodne skupštine Republike Srbije Sandra Joković, prva Romkinja poslanica u Srbiji, ocijenila je značajnim što je po prvi put u istoriji Narodne skupštine formiran Pododbor za pitanja Roma. Smatra da je dosta aktivnosti preduzeto na unapređenju položaja Roma, a posebno u oblasti regulisanja njihovog pravnog statusa. Unaprijeđena je i zdravstvena zaštita, jer svi Romi imaju zdravstvenu zaštitu, a uveli su i zdravstvene medijatore. Izgrađeno je ili rekonstruisano blizu 200 stambenih jedinica za oko 1000 Roma. Veliki broj Roma je zapošljen u novootvorenim fabrikama. Važno je što država i Evropska unija nastavljaju da rade na daljem unapređenju položaja Roma. Zaključila je da je inkluzija Roma jedan od prioriteta državne politike.

Dervo Sejdić, predsjednik NVO „Sara Kali romski informativni centar“, Rom iz Bosne i Hercegovine koji je tužio državu Evropskom sudu za ljudska prava zbog diskriminatornog Ustava i izbornog zakona ukazao je da u Bosni i Hercegovini 12 godina nema političke volje da se ispoštuje Presuda Suda iz Strazbura, jer po njihovom Ustavu i izbornom zakonu još uvijek se samo Bošnjaci, Hrvati i Srbi mogu kandidovati za člana Predsjedništva i Doma naroda.

Ismail Kamberi, član Komisije za prevenciju i zaštitu od diskriminacije Republike Sjeverne Makedonije je informisao da Komisija funkcioniše od januara ove godine. U dosadašnjem radu imali su 25 predstavnika od strane romske zajednice, od čega je u sedam slučajeva utvrđena diskriminacija, a ostali su u postupku. Najviše diskriminacije je bilo u oblasti stanovanja, pristupa zdravstvenoj zaštiti, pristupa javnim dobrima i uslugama. U jednom slučaju je utvrđena i interseksijska diskriminacija. U oblasti obrazovanja imaju slučajeve segregacije romske djece u školama, što je problem sistemskog karaktera.

Dejan Vlajković, generalni sekretar Nacionalnog savjeta romske nacionalne manjine u Srbiji je informisao o aktivnostima Savjeta navodeći da preduzimaju mjere afirmativne akcije u pogledu upisa romskih studenata na fakultete, što je doprinijelo značajnom povećanju romskih studenata, o čemu svjedoči podatak da je čak 235 romskih studenata ove godine upisalo prvu godinu studija. U više od 100 osnovnih

škola u Srbiji romski jezik se izučava kao izborni predmet. Smatra da u narednom periodu prioritet treba da bude legalizacija romskih naselja.

U popodnevnoj sesiji učesnicima se obratila Ljatife Šikovska, poslanica u Skupštini Republike Makedonije koja je govorila o ulozi parlamenata i regionalne saradnje u unapređenju učešća romske nacionalne manjine, postojećem okviru i daljim koracima. Saopštila je da je u svim parlamentima bivše Jugoslavije nedovoljna zastupljenost Roma, a nakon 30 godina razgovara se o istim izazovima u oblasti obrazovanja, zdravstva, stanovanja, socijalne zaštite i ljudskih prava. Ocijenila je da je neophodna i bolja regionalna saradnja po pitanju inkluzije Roma. Veliki je broj romske djece van sistema obrazovanja, a ima i lica bez lične dokumentacije, među kojima su i djeca. To su prioritetna pitanja koja parlamenti treba da riješe donošenjem odgovarajućih zakona. Stoga je i neophodna saradnja parlamenata u cilju definisanja zajedničkih javnih politika u ovoj oblasti.

Uvažavajući sve napore koji se ulažu u rješavanje problema sa kojima se Romi u ovom regionu susreću, učesnici konferencije su istakli sledeće **stavove i mišljenja** u cilju unapređenja položaja Roma:

- Potrebno je u narednom periodu organizovati javne rasprave, debate i konferencije kako bi se utvrdio napredak u primjeni Poznanjske deklaracije;
- Ova konferencija treba da posluži kao podsticaj da se obezbijedi adekvatna zastupljenost nacionalnih manjina u parlamentima donošenjem odgovarajućeg zakonskog rješenja ili da se uputi preporuka političkim partijama da predlože romske kandidate;
- Izvršiti reviziju strateških dokumenata koji se odnose na položaj romske nacionalne manjine posle obavljenog popisa stanovništva, a u skladu sa rezultatima istog;
- Unaprijediti uključivanje nezavisnih i kontrolnih organa u raspravu o položaju romske nacionalne manjine;
- Uspostaviti parlamentarnu saradnju u regionu u targetiranju i tretiranju pitanja koje se odnose na Rome, kao najugroženiju nacionalnu manjinu;
- Podsticati izabrane poslanice i poslanike da zastupaju, promovišu i podstiču uključivanje Roma u sve nivoe vlasti;
- Unaprijediti regionalnu saradnju u sledećim oblastima: zaštita od diskriminacije, rodna ravnopravnost i učešće Romkinja, afirmacija kulture Roma, poslovna saradnja, naročito socijalno odgovornih društava koja zapošljavaju Rome;
- Pozivaju se učesnici konferencije na obrazovanje regionalne grupe koja bi zastupala položaj Roma u regionu Zapadnog Balkana i
- Neophodno je dalje podsticanje uključivanja Roma i Romkinja u politički život i procese donošenja odluka.

Učesnici konferencije su konstatovali da je konferencija bila uspješna i da sa ovakvom praksom treba nastaviti.

Sjednica je završena u 13 sati i 35 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRE'TAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović